

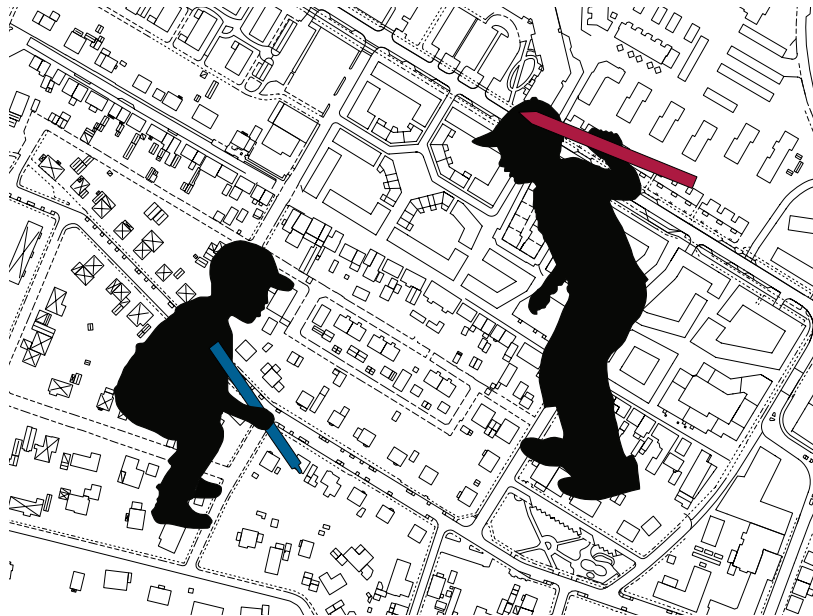

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU
Kandidatexamensarbete, 15 hp

Planeringsmetoder för barn i fysisk planering

- en studie på nationell, regional och kommunal nivå

Elise Eriksson

Fakulteten för Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
Område Landskapsarkitektur, Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) Alnarp
Landskapsarkitekturprogrammet
2012-05-23

SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet
Fakulteten för Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
Område Landskapsarkitektur

Författare: Elise Eriksson

Titel (sve): Planeringsmetoder för barn i fysisk planering – en studie på nationell, regional och kommunal nivå

Titel (eng): Planning methods for children in the physical planning – a study at national, regional, municipal level

Nyckelord (6–10 st): fysisk planering, barn, barnperspektiv, metoder, verktyg, Göteborg

Handledare (SLU/extern): Anna-María Pálsdóttir, Område Arbetsvetenskap, SLU Alnarp

Examinator (SLU/extern): Maria Kylin, Område Landskapsarkitektur, SLU Alnarp

Kurstitel: Kandidatexamensarbete i Landskapsplanering

Kurskod: EX0650

Omfattning (hp): 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Serienamn: Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2012

Program/utbildning: Landskapsarkitektprogrammet

Sammandrag

Uppsatsens mål är att beskriva planeringsmetoder och arbetssätt för att planera för barn i Sverige idag. Planering för barn kan ha många olika betydelser. Historiskt sett har planering för barn inneburit att vuxna planerat efter vad de upplevt vara barns behov. Idag har fokus flyttat till barns rätt att uttrycka sina åsikter och delta i planeringsprocessen. Med det synsättet kan planering för barn både innebära metoder för hur barn kan delta i planeringsprocessen, men också metoder att kontrollera att barnperspektivet och barns perspektiv tagit hänsyn till.

Planering för barn skapas på olika nivåer i samhället. Myndigheter har i uppdrag från regeringen att stärka barns rättigheter. I huvudsak arbetar myndigheter med kunskapsspridning och stöd till kommunerna när det gäller frågor som berör fysisk planering. Myndigheter kan också ta fram metoder som tar hänsyn till barnperspektivet och barns perspektiv. Det är dock på kommunalnivå som den huvudsakliga fysiska planeringen sker, eftersom kommunerna har planmonopol som ger dem suverän rätt att anta planer.

För att ta reda på vad det finns för planeringsmetoder och arbetssätt vid planering för barn har jag undersökt hur Göteborgs Stad arbetar. Vid min undersökning har två metoder och arbetssätt framkommit. Den ena metoden är barnkonsekvensanalys som Göteborgs Stad anpassat efter stadsplanering. Metoden tar fasta på barnperspektivet under hela arbetet med att ta fram kunskapsunderlag och förslag till planeringsprocessen. Det andra arbetssättet är arkitekturpedagogik. Arkitekturpedagogik syftar till att hitta former för barndeltagande, men sprider även kunskap om arkitektur och stadsplanering till barn och unga. I Göteborgs Stad fungerar arkitekturpedagogerna som en länk mellan barnen och planerarna.

Utvecklade metoder och arbetssätt kan vara ett sätt att se till barnperspektivet och barns perspektiv, men det gäller att metoderna uppfyller sitt syfte. Utan kunskap om barnperspektivet och barns perspektiv kan det vara svårt att använda metoder och verktyg. Göteborg Stad har arbetat med specifika metoder kombinerat med ett aktivt kunskapsspridande bland tjänstemän i den fysiska planeringen. Detta har visat sig vara effektivt i arbetet med att låta barnperspektivet och barns perspektiv få ta plats i planeringsprocessen.

Abstract

The objective of this thesis is to describe planning methods and operation methods for planning for children in Sweden today. Planning for children can have various meanings. Historically planning for children have meant adults planning for what they believe are the needs of children. Today focus have shifted to childrens right to express their opinions and participate in the planning process. Within this view planning can refer to methods for child participation, but also methods for controlling that the childperspective and the childs perspective is taken into consideration.

Planning methods for children are created at different levels in society. Authorities have as assignment from the government to strengthen childrens rights. Essentially the authorities spread knowledge and support to the communes when it comes to issues concerning physical planning. Although authorities can also develop methods that take the childperspective and the childrens perspective in consideration. Most of the physical planning though is performed at commune level because of their planning monopoly which give them sovereign right to accept plans.

To find out what planning- and working methods for planning for children there are I have investigated how Gothenburg Town work. Through my investigations two methods and ways of working have appeared. One method is the Barnkonsekvensanalys which Gothenburg Town have adjusted to fit city planning. The method consider the childperspective throughout the whole process of creating a knowledge basis and proposals to the planning process. The other working method is architectural pedagogy. The term architectural pedagogy aims to find forms for child participation but also to spread knowledge of architecture and city planning to children and young people. I Gothenburg Town the architectural pedagogues serve as a link between children and planners.

Developed methods and working methods can can care for childperspective and childrens perspective but the crucial thing is that they really serve there purpose. Without sufficient knowledge of childperspective and childrens perspective it can be difficult to adopt methods and working tools. Gothenburg Town have worked with specific methods combined with an active knowledge distribution amongst city officials in the physical planning. This has proven to be effective during the process of letting childperspective and childrens perspective have its rightful place in the planning process.

Key words; Physical planning, children, child-perspective, methods, tools, Gothenburg.

Förord

Intresset för barnfrågor i planering väcktes när jag började fundera över hur förtätningen påverkar en stad. Vad händer med bostadsgårdar, närmiljön och grönområden när staden blir tätare och tätare? Finns det metoder för att se till att barns behov och önskningar tas hänsyn till i planeringen. Att undersöka metoder för hur planering för barn går till visade sig vara en svårdefinierad uppgift. Under arbetets gång leddes jag in i planeringens värld, för att undersöka vad begreppet planering för barn kan innebära. Det visade sig leda mig både till nationell, regional och kommunal nivå, där jag hittade mer eller mindre relevanta metoder och arbetsätt att planera för barn. De metoder och arbetsätt som jag uppfattade används just nu och som har haft framgång i att ta hänsyn till barnperspektivet har jag valt att presentera närmare i uppsaten. Detta för att skapa en förståelse för hur metoder kan fungera som ett verktyg att se till barnperspektivet i den fysiska planeringen.

Jag vill börja med att tacka min handledare Anna- María Pálsdóttir för inspiration, coaching och för påpekandet att skrivandet är en process som måste få lova att ta slingriga vägar för att komma till målet.

Jag vill också tacka mina många informanter som har besvarat de frågor som uppkommit under arbetets gång, Mie Svennberg, Göteborgs Stad, Ulrika Lundquist, Göteborgs Stad, Gerd Cruse Sondén, Göteborgs Stad, Ulrika Åkerlund, Boverket, Thomas Larsson, Trafikverket, Anna- Mary Folltún och Martina Holmberg, Länsstyrelsen i Skåne län och Maria Kylin, SLU, Alnarp.

Elise Eriksson
Alnarp 23 Maj 2012

Innehållsförteckning

Sammandrag	3
Abstract.....	4
Förord.....	5
Bakgrund	8
Fysisk planering.....	8
Barnfrågor i den fysiska miljön under 1900-talet.....	10
Vad påverkar planering för barn idag?.....	11
- Barnperspektiv och Barns perspektiv.....	11
- Lagar och regler.....	13
Mål och syfte	15
Material och Metod	15
Avgränsning.....	17
Begrepp.....	17
Resultat	18
Planeringsmetoder på nationell och regionalnivå.....	18
- Länsstyrelsen.....	19
- Boverket.....	20
- Trafikverket.....	21
- Sammanfattande reflektion nationell och regionalnivå.....	23
Planeringsmetoder på kommunal nivå- Göteborgs Stad som exempel.....	24
- Barnkonekvensanalys.....	24
- Arkitektuturedagogik.....	27
- Unga Älvstaden- ett projekt där arkitekturpedagogik användes.....	29
Fler insatser för barnperspektivet i den fysiska planeringen	30

Diskussion och reflektion	31
Källkritik.....	34
Metoddiskussion.....	35
Vidare forskning	35
Referenser.....	37

Bakgrund

Nästan 30% av världens befolkning utgörs av barn (United Nation [online] 2012-05-18), men barn har inte rösträtt och därför liten möjlighet att påverka i samhället. Barnkonventionen som ratificerades i Sverige år 1990 tar upp vikten av att se till barns bästa och barns rätt att få komma till tals i frågor som rör dem (Barnombudsmannen [online], 2012-04-12). Barnkonventionen har fått stor betydelse för att stärka barnfrågors plats i den fysiska planeringen, men det gäller att ta orden till handling och utveckla arbetssätt som kan lyfta de frågor som rör barn (Svennberg, muntligen, 2012-05-03).

Rasmusson (1993, sid 4) skriver att barnfrågor börjades uppmärksammas under 60-talet i den fysiska planeringen i Sverige. Planeringen har sedan gått från att ha utförts efter barns antagna behov till att frågor ställs direkt till barnen vad de tycker är viktigt i sin miljö. Den fysiska planeringen har förändrats över tid och sociala aspekter har fått större utrymme (Nyström, Tonell, Tonell, 2012, sid 311). Detta har gjort att planeringen kan bli mer komplex. Det är många olika intressen som ska vägas samman och många perspektiv som ska tas hänsyn till. Jag undrar hur detta har påverkat hur planering för barn utförs i Sverige idag. Uppsatsens mål är att undersöka hur planering för barn skapas på olika nivåer i samhället och om det finns arbetssätt och metoder som beaktar barnperspektivet och barns perspektiv i fysiska planering.

Fysisk planering

Planering för barn finns inom ramarna för fysisk planering. Det är många olika intressen som ska få utrymme i ett samhälle och därmed många olika aspekter som påverkar planeringen. Vad som styr den fysiska planeringen och hur den går till kommer därför påverka hur vi planerar för barn. Nedan kommer en kort sammanfattning vad fysisk planering kan innebära och hur den utförs i Sverige.

I boken *Planeringens grunder- en översikt* skriver Nyström och Tonell (2012, sid 15) att fysisk planering handlar om att fördela resurser av mark och vatten, men att det också är en metod för att skapa välbefinnande och garantera en hållbar samhällsbyggnad. Fysisk planeringen innebär en avvägning mellan olika markanvändningsintressen, som kommer från bl.a. staten, kommunen, exploatörer och de boende (Nyström, Tonell, Tonell, 2012, sid 174). Genom att planera för markanvändande kan dessa olika intressen i samhället samordnas och på så sätt uppnås större effektivitet i utnyttjandet av resurser (Nyström, Tonell, Tonell, 2012, sid 56). Eftersom det ofta finns mycket information och många olika intressen att ta ställning till kan planeringen bli komplex. Motstridiga intressen kan vara svåra att kombinera och det kan vara svårt att värdera olika intressen och ta beslut vilket som ska få företräde (Nyström, Tonell, Tonell, 2012, sid 63).

Regeringen beskriver i proposition 1994/ 95: 230 att den fysiska planeringens uppgift är;

1. Att utveckla en ändamålsenliga och långsiktig hållbar bebyggelsestruktur.
2. Att teknisk infrastruktur anpassas till och utvecklas med hänsyn till miljökrav och naturens kretslopp.
3. Att skapa en rik och levande vardagsmiljö
4. Att förbättra det lokala inflytandet. (Nyström, Tonell, Tonell, 2012, sid 173)

Detta innebär att just fysiska aspekter som bebyggelse, infrastruktur och grönstruktur utformas i den fysiska planeringen, men även att sociala aspekter påverkar hur den fysiska planeringen utformas. Den fysiska miljön är något vi ständigt har runt omkring oss och därför blir sociala frågor viktiga för att planeringen ska lyckas. Ytterligare en aspekt som regeringen trycker på är det lokala inflytande. Detta säger något om hur den fysiska planeringen bör bedrivas. Den fysiska planeringen ska ske under demokratiska former och involvera medborgarna (Nyström, Tonell, Tonell, 2012, sid 175).

I Sverige är det kommunerna som ansvar för den fysiska planeringen. Kommunerna har planmonopol, vilket innebär att de har suverän rätt att anta planer (Nyström, Tonell, Tonell, 2012, sid 61). Nyström och Tonell skriver att det är obligatoriskt för alla kommuner att ta fram en översiktsplan. Denna är inte juridiskt bindande utan ska ses som riktlinjer för användning av mark och vatten. Fördjupningar av översiktsplanen kan också göras för delområden där det behövs mer detaljerad planering (Nyström, Tonell, Tonell, 2012, sid 196). Som komplement till översiktsplanen kan även områdesbestämmelser tas fram. Dessa gäller speciella förbud inom ett visst område eller bestämmelser för att tillgodose ett visst riksintresse. Kommuner tar också fram detaljplaner, som är juridiskt bindande (Nyström, Tonell, Tonell, 2012, sid 61). Dessa planer visar hur marken ska användas för ett mindre område. Myndigheter och centrala ämbetsverk är ansvariga för att regeringen och riksdagens beslut genomförs (Nyström, Tonell, Tonell, 2012, sid 179). Staten uppgift är att kontrollera att kommunerna följer de övergripande målen som gäller för den fysiska planeringen. Detta görs framförallt genom länsstyrelserna, som kan upphäva en plan om den inte målen uppfylls (Nyström, Tonell, 2012, sid 62).

Planeringen förändras över tid och vissa aspekter har fått ökad betydelse i den fysiska planeringen (Nyström, Tonell, 2012, sid 311). Nyström och Tonell skriver att miljöfrågor, medborgarinflytande och sociala frågor är aspekter i den fysiska planeringen som fått mer och mer tyngd. Medborgardeltagande är en viktig del i att skapa ett socialt hållbart samhälle och att detta ofta tas upp i olika officiella policydokument (Nyström, Tonell, 2012, sid 323). Vid översiktsplaneringens samråd är det dock relativt få medborgare som väljer att delta. Detta kan tolkats som att intresset är lågt, men det går också att se det som att möjligheten att påverka uppfattas som liten hos medborgarna (Nyström, Tonell, 2012, sid 321). Medborgardeltagande tar tid och pengar och kommuner kan därför tveka att införa att inkludera medborgare i planprocessen (Nyström, Tonell, 2012, sid 322). Nyström och Tonell menar att det finns många metoder för medborgardeltagande, men att det råder brist på tillämpning och att det behövs nya former för hur medborgaredeltagande ska gå till (Nyström, Tonell, 2012, sid 323). De trycker också på att det är viktigt att tänka på vilka grupper i samhället som är representerade, så att inte någon grupp blir överrepresenterad (Nyström, Tonell, 2012, sid 321).

Barnfrågor i den fysiska miljön under 1900-talet

Sociala aspekter har fått större och större betydelse i den fysiska planeringen. Brukarmedverkan, både när det gäller vuxna och barn, pekas ofta på som en faktor i att skapa ett hållbart samhälle. Hur har det då sett ut historiskt? Hur har barnfrågor i planeringen yttrat sig tidigare och vilka aspekter har varit viktiga att lyfta fram då?

Rasmusson (2003, sid 250) skriver i *Ett nytt paradig i synen på barn och barndom- innebörd, genomslag och konsekvenser i samhällsplaneringen* att beskrivningar över barns villkor i stadsmiljö började göras i slutet på 1800- talet. Då flyttade många familjer från landet in till staden där det ansågs finnas många faror för barn. Hon skriver vidare att för att skydda barnen från alla faror användes kontroll och regler (Rasmusson, 2003, sid 251). Bilismen var en av farorna som fick större och större utrymme i staden, vilket ledde till att det under 1920-talet togs fram ordningsregler för hur barnen skulle uppföra sig på gatan. (Rasmusson, 2003, sid 251). År 1935 kom Alva Myrdals bok *Stadsbarn* ut där Myrdal skriver om hur barns villkor förändrats med inflyttningen till städerna. Hon menade att många av de värden som fanns på landsbygden gått förlorade i och med inflyttningen till städerna och den nya miljön är inte passade för barn. Hon förespråkade en stad med mycket grönska, lekparkar och bostadsgårdar som var öppna för sol och vind och hennes ideal kom att få stort inflytande för bostadsbyggandet under många år framöver (Rasmusson, 2003, sid 251).

Enligt Rasmusson (1993, sid 4) var det först under 1960-talet som barns villkor i den fysiska miljön började uppmärksammas på riktigt i Sverige. Under 1950-talet genomfördes en stor undersökning om barnolycksfall och det konstaterades att detta var ett allvarligt samhällsproblem. Resultatet blev ett stort olycksfallsförebyggande arbete genom att bilda opinion och sprida kunskap om barnsäkerhet. (Rasmusson, 2003, sid 251) Senare bildades även Barnmiljörådet som jobbade med frågor rörande barnsäkerhet, lek och barns utveckling (Rasmusson, 1993, sid 13).

1970- talets fysiska planering handlade mycket om utredningar och kartläggningar (Rasmusson, 1993, sid 4). Många utredningar gjordes, bland annat "Barns utemiljö" där rekommendationer fanns för bostadsområdets trafiksäkerhet och anvisningar om acceptabla gångavstånd till olika platser beroende på barns ålder (Rasmusson, 1993, sid 11). Utredningarna ledde till lagstiftning som innehöll normer för hur utemiljön skulle utformas (Rasmusson, 2003, sid 252). Lekmiljörådet grundades och detta medförde till att lekplatser, parklekar och bygglekplatser anlades för att stimulera barns lek (Rasmusson, 1993, sid 11). Trafiksäkerhet var prioriterat och bostadsområden byggdes trafikseparerade för att skapa en säkrare utemiljö för barn (Rasmusson, 2003, sid 252).

Även under 1980-talet skapades flera handböcker med råd och anvisningar för planering för barn inom specifika områden som t.ex. skolgårdar, lekplatser och trafikmiljö (Rasmusson, 1993, sid 17). År 1982 kom Socialtjänstlagen som trycker på betydelsen av de sociala faktorerna i den fysiska planeringen och att det är viktigt att ta hänsyn till dessa tidigt i planeringsprocessen (Nyström, 1999, sid 117). Sociala beskrivningar som underlag för den fysiska planeringen ansågs viktiga för att planeringen skulle lyckas. Lagen var ett reaktion på tidigare årtiondens normbaserade planering som lämnade kvalitativa värden

utanför (Nyström, 1999, sid 117). Det nya fokuset på de sociala faktorerna i den fysiska miljön ledde också till att intresset för barns perspektiv på sin omgivning ökade inom forskningen under denna tid (Rasmusson, 1993, sid 14). I tidigare utredningar diskuterades barns delaktighet när det rörde sig om den egna närmiljön och nu började metoder tas fram för barns medverkan i utformningen (Rasmusson, 1993, sid 15). Rasmusson skriver att det dock fanns motstridiga tendenser när det gäller barns villkor i den fysiska miljön. Plan- och bygglagens detaljreglering ersattes med en ramlag, vilket medförde att den reglering som tidigare skyddat barns utemiljöer inte längre var lika stor. Blicken riktades istället mot barnomsorg och fritidsverksamhet (Rasmusson, 2003, sid 252).

Under 1990- talet riktades fokus mot barns rättigheter (Rasmusson, 1993, sid 18). Den största anledningen var FN:s barnkonvention som ratificerades år 1990 i Sverige och myndigheten Barnombudsmannen, som inrättades kort därefter (Rasmusson, 2003, sid 252). Många beteendevetenskapliga studier gjordes som gav kunskap om barns perspektiv och utemiljöns betydelse för barns utveckling (Rasmusson, 1993, sid 18). Rasmusson skriver dock att planeringen under 1990- talet var splittrad, å ena sidan fick barn inflytande och mer fokus på barns perspektiv lades, men å andra sidan fick barn miljöer mindre resurser (1993, sid 20). År 1997 konstaterade den statliga barnkommittén att barns intressen inte togs hänsyn till i någon större grad i samhälls- och trafikplaneringen. Detta ledde till att Boverket år 2000 fick i uppdrag av regeringen att samla exempel på hur barn och unga kan delta i samhällsplaneringen (Rasmusson, 2003, sid 252).

Vad påverkar planeringen för barn idag?

Som beskrevs i stycket ovan så har planering för barn haft stort fokus på barns behov av säkra och stimulerande utemiljöer. Riktlinjer och normer har tagits fram av experter som studerat barns behov. Under 1980- talet började sociala perspektiv lyftas fram i den fysiska planeringen och fokus på barns upplevelse och åsikter om utemiljön började ta form. Det vuxna expertperspektivet ifrågasattes och barns egen beskrivning på vad som är viktigt och vad som önskas har istället uppmärksammats mer och mer. I och med barnkonventionens ratificerande 1990 har också barns rätt att delta och säga sin mening fått mer fokus. Barn har förmågan att själva uttrycka sina åsikter, men de har även rätt att göra detta.

Barnperspektiv och Barns perspektiv

Begreppen *Barnperspektiv* och *Barns perspektiv* handlar om hur vi ser på barn och hur vi förhåller oss till barn. Vår syn på barn påverkar även hur planeringen utförs. Beroende på om vuxna anses kunna avgöra vad barn behöver eller om barnen själva behöver berätta detta utförs planeringen olika.

Qvarsell (2003, sid 102) skriver att det finns olika sätt att tolka vad barnperspektiv innebär och motivera varför det ska användas. Det kan vara ett sätt att se till en tidigare underprivilegerad grups intressen, få bättre verktyg att i socialt arbete, eller att se en företeelse från ett nytt perspektiv och på så sätt få bättre kunskap om företeelsen. Qvarsell menar att barnperspektivet kan innebära olika saker. Det kan dels handla om hur vuxna ser på barn och dels handla om hur barnen själva ser på sin värld och sina villkor. Halldén (2003, sid 14) delar upp begreppet i barnperspektiv och barns perspektiv. Hon skriver att

barnperspektiv syftar till att ta hänsyn till barns villkor och studera en kultur som är skapad för barnen, men att barns perspektiv syftar till att fånga en kultur som är barnets. För att anlägga ett barnperspektiv behöver barnen själva inte tillfrågas, medan barns perspektiv innebär att barnen själva lämnat sitt bidrag (Halldén, 2003, sid 14). Boverket beskriver om tre olika sätt att se på begreppet barnperspektiv. Det första är barns eget perspektiv, som innebär barns egen syn på tillvaron. Det andra är vuxnas syn på vad barn behöver och det tredje handlar om samhällets generella syn på barn och deras behov (Boverket, 2000, sid 28).

Rasmusson (2003, sid 265) menar att barns perspektiv är viktigt och att barn faktiskt är sakkunniga informanter om sina egen miljö. Hon skriver vidare att forskning om barn och barndom kan tala om vilka utmaningar barn i dagens samhälle står inför, men att det är genom att fråga barnen själva som det går att förstå hur barnen uppfattar dessa utmaningar. Johansson (2003, sid 46) skriver att orsaken till om vuxna närmar sig eller distanserar sig till barns perspektiv beror på olika sätt att se på barn. Att närma sig barns perspektiv innebär att lyssna till barnet och ta barnets åsikter på allvar, medan att distansera sig från barns perspektiv innebär att den vuxna anser sig veta bättre och därför inte behöver ta barns åsikter på allvar. För att närma sig barns perspektiv krävs kunskap om hur man samtalar med barn (Johansson, 2003, sid 46).

Kylin (2004, sid 16) menar att hur vi ser på barn påverkar hur vi planerar för barn. Ser vi på barnet som en ofullständig individ med behov som behövs uppfyllas, eller ser vi på barnet som en kompetent individ som har rätt att delta i samhällsplaneringen och påverka sin egen miljö? Kylin menar att det inte går att planera för barn om man inte vet vad som är viktigt för barn. Flera andra forskare (se ovan) delar hennes uppfattning att barn är kompetenta och själva fungera som informanter om sin miljö. Detta har lett till att planera med ett barnperspektiv många gånger har ersatts av att planera med barns perspektiv. För att planera med barns perspektiv blir barns deltagande nödvändigt.

Det finns även en demokratisk aspekt i frågan om att låta barn delta i planeringen. Kylin (2004, sid 35) skriver att inte ta med barns perspektiv i planeringen av staden betyder att barn inte får ta plats i samhället. Detta är något som behöver lyftas eftersom barn växer upp till vuxna medborgare och då förväntas ta plats i samhället. Även Lenninger (2008, sid 4) skriver att ett sätt för ett samhälle är att fostra demokratiska, engagerade medborgare är att barn får delta i den fysiska planeringen och säga sin åsikt. Svennberg (muntligen, 2012-05-03) instämmer och säger att ett hållbart samhälle är huvudargumentet för allt deltagande, både för vuxna och för barn. Det är inte bara vetskapen om att barn växer upp till vuxna människor som förväntas delta i samhället, utan barn är också medborgare och har rätt att delta här och nu.

Lagar och regler

Forskning (se ovan) behandlar barns rätt att bli betraktade som fullkomliga individer med rätt att säga sin mening. Flera arkitekter och planerare (Cruse, Sondén, muntligen, 2012-05-11, Svennberg, muntligen, 2012-05-03, Larsson, muntligen, 2012-05-07) som arbetar med barn och fysisk planering pekar på vikten att barn deltar i planeringen. Om detta verkligen sker påverkas många gånger av hur lagar och policydokument utformas. I och med att FN:s barnkonvention ratificerades i Sverige år 1990 har barns rättigheter fått mer och mer uppmärksamhet. Nedan nämns några viktiga lagar och dokument som styr barns rättigheter och ger barn möjlighet att delta i den fysiska planeringen.

Barnkonventionen innehåller 54 artiklar, varav 41 stycken är artiklar som beskriver barns rättigheter och resterande artiklar beskriver hur lagen ska följas. Barnkonventionens definition av barns rättigheter ska gälla alla barn och i hela världen (Barnombudsmannen [online], 2012-04-12). Speciellt fokus inom den fysiska planeringen får artiklarna 3, 12 och 31. Dessa innebär;

Artikel 3

Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn.

Artikel 12

Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör henne/honom. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad.

Artikel 31

Varje barn har rätt till lek, vila och fritid.

(*Barnombudsmannen [online], 2012-04-12*), (*Unicef [online], 2012-04-25*).

För att förverkliga barnkonventionen har regeringen tagit fram en strategi som ska stärka barns rättigheter i Sverige. Denna godkändes av riksdagen i december år 2010 (Regeringskansliet, 2011). Strategin vänder sig till riksdag, regering, statliga myndigheter, landsting och kommuner. Syftet med strategin är att stärka barnets rättigheter inom alla berörda områden och verksamheter på statlig och kommunal nivå (Regeringskansliet, 2010a, sid 1). Regeringen tillsatte också år 1993 myndigheten Barnombudsmannen som ska företräda barn och ungas rättigheter och intressen utifrån barnkonventionen. Barnombudsmannen uppdrag är att driva på barnkonventionens genomförande i Sverige. I barnombudsmannen uppdrag ingår också att sprida strategin att stärka barns rättigheter till myndigheter, kommuner och landsting (Regeringskansliet, 2011).

Strategin innebär bland annat att;

All lagstiftning som rör barn ska utformas utifrån barnkonventionen. Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem och få kunskap om sina rättigheter och vad dessa innebär. Beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn. Strategin utgår från barnkonventionen och medför därför att beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnperspektiv (Regeringskansliet, 2010a, sid 10).

Agenda 21 togs fram under FN:s miljökonferens i Rio de Janeiro år 1992 (Nyström, Tonell, 2012, sid 53). Dokumentet sätter upp mål och riktlinjer för att uppnå en hållbar utveckling. Nyström och Tonell pekar på att det som skiljer Agenda 21 från andra beslut om samarbete för miljön är att Agenda 21 trycker starkt på ett underifrån-perspektiv genom medborgaredeltagande (Nyström, Tonell, 2012, sid 53). Agenda 21 tar också särskilt upp barn och ungas deltagande och pekar på att barn och ungdomar utgör nästan 30% av världens befolkning och därför är avgörande i beslutsprocessen för att målen ska lyckas på långsikt (United Nation [online] 2012-05-18). Enligt dokumentet är barn särskilt utsatta för miljöförstörelsen verkan och dessutom väl medvetna om miljöfrågor. Det är också barnen som ska ta över ansvaret för vår jord. Agenda 21 menar att barnens särskilda intressen behöver tas hänsyn till fullt ut i deltagandeprocessen på miljö- och utvecklingsområdet för att se till att de åtgärder som görs för att förbättra miljön blir långsiktigt hållbara (United Nation [online] 2012-05-18). Agenda 21 är inriktat på miljöfrågor och hållbar utveckling och inte direkt planering för barn, men eftersom Agenda 21 trycker på barns perspektiv och barns deltagande för att skapa ett hållbart samhälle är det ett viktigt dokument när det gäller barns rätt att delta och påverka den fysiska planeringen.

Plan- och bygglagen styr hur mark, vatten och byggande i Sverige planeras (Boverket, 2000, sid 38). I lagen står till exempel att alla kommuner måste ha en översiktsplan och att kommunerna har ansvaret för den fysiska planeringen (Boverket, 2000, sid 38). Plan- och bygglagen beskriver också den lagstadgade planeringsprocessen i Sverige som ger alla medborgare rätt att delta vid framtagandet av översiktsplaner och detaljplaner (Boverket, 2000, sid 38). Plan- och bygglagen ska garantera att planeringsprocessen sker under öppenhet, insyn och under demokratiska former (Nyström, Tonell, 2012, sid 232). I lagen står det att kommunen som tar fram en ny eller ändrar en översiktsplan eller detaljplan ska samråda med myndigheter, kommuner, organisationer och enskilda som berörs av förslaget. Syftet med samrådet i planeringsprocessen, för både översiktsplanen och detaljplanen, är att få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan (Regeringskansliet, 2010b, sid 6, 17). Plan- och bygglagen tar inte specifikt upp barns rätt till att delta och säga sin åsikt, men syfte med plan- och bygglagen är att den ska vara generellt utformad så att den inte utesluter någon grupp i samhället, då den gäller för alla människor, även barn och unga (Boverket, 2000, sid 151).

Mål och syfte

Målet är att undersöka och beskriva vilka planeringsmetoder och arbetssätt som finns i Sverige idag, för att ta hänsyn till barnperspektivet och barns perspektiv i den fysiska planeringen.

Syfte är att få en djupare förståelse för hur planeringsmetoder och arbetssätt som tar hänsyn till barnperspektivet och barns perspektiv skapas och tillämpas i Sverige idag.

Material och metod

Jag valde att använda mig av litteraturstudie, dokumentstudie och intervjustudie med relevanta informanter för frågeställningen. Min frågeställning är relativt bred i och med avsikten att undersöka vilka metoder och arbetssätt som finns i den fysiska planeringen. Detta har gjort att jag sökt i bibliotekskataloger, på myndigheters och kommuners hemsidor, på internet och i referenslistorna i andra relaterade arbeten som jag hittat. Jag ville få en så bra överblick som möjligt över vad som finns tillgängligt om planeringsmetoder för barn i Sverige idag. Den information jag hittade lämnade mig med många obesvarade frågor och jag såg det därför som nödvändigt att göra intervjuer med ett flertal personer på myndigheter och kommun. Detta för att kunna välja ut vilken information som är relevant för frågeställningen och för att kunna diskutera och dra slutsatser i texten.

Litteraturstudie och dokumentstudie

Jag började söka med att leta i bibliotekskatalogen PRIMO, som innehåller SLU:s bibliotekskatalog och flera olika databaser. Där sökte jag på både böcker, artiklar och avhandlingar, med sökord *barn*, *fysisk planering*, *stadsplanering*, *barnperspektiv*, *children*, *urban planning*, *city planning*, *child perspective*. Jag använde mig även av LIBRIS bibliotekskatalog, som täcker hela Sverige, för att undersöka om det fanns mer material på andra bibliotek. Samma sökord som ovan användes. Därefter sökte jag vidare på de referenser som jag hittat i böcker och artiklar som jag hittat i bibliotekskatalogen. Min avsikt var att få en så bred inblick som möjligt i vad som finns publicerat om hur vi kan planera för barn i Sverige idag.

Jag sökte också information på olika hemsidor där jag antog att planeringsdokument om hur vi planerar för barn skulle finnas. Jag sökte bl.a. på olika kommuners-, Länsstyrelsens-, Boverkets- och Trafikverkets hemsidor. Jag sökte också allmänt på internet för se vilket material som kunde vara publicerat på webben. Detta resulterade i flera olika dokument som rör planering för barn och projekt där planering för barn varit huvudfokus.

Intervju

Under arbetet med att studera de olika dokumenten, och informationen på de olika myndigheterna och kommunernas hemsidor, väcktes många följdfrågor. Jag gjorde därför även telefonintervjuer med Ulrika Åkerlund, Landskapsarkitekt på Boverket och Thomas Larsson, utredare på Trafikverket. Anledningen till att valet föll på dessa personer var att deras namn kommit upp i olika dokument som handlar om barn och fysisk planering, eller som kontaktpersoner i projekt med barn i fysisk planering. Jag intervjuade också Martina Holmberg, utvecklingsstrateg på Länsstyrelsen Skåne län. Martina Holmberg arbetar med mänskliga rättigheter och barnfrågor på Länsstyrelsen och hon rådde mig att också kontakta Anna-Mary Foltyn som arbetar med planfrågor som rör fysisk planering. Anledningen till att jag hörde av mig till just Länsstyrelsen i Skåne var att jag hittade dokumentet *Hur beaktas barns intressen i fysisk planering* från 2002 på Länsstyrelsen i Skånes hemsida. Detta dokument tog upp en metoden *barnchecklistor* som jag fick uppfattning har spridit sig vidare till kommuner och andra länsstyrelser efter 2002, men sedan slutat användas. Eftersom skriften togs fram år 2002, ville jag ta reda på om barnchecklistor är en metod som fortfarande används i den fysiska planeringen idag.

För att vidare ta reda på vad det finns för metoder om hur planering för barns urbana utemiljöer ser ut tog jag kontakt med Maria Kylin, ställföreträdande områdeschef Område Landskapsarkitektur, landskapsarkitekt och universitetslektor. Jag valde att intervju Maria Kylin eftersom hon har jobbat med barnperspektivet på kommunal nivå, har skrivit en avhandling om barnperspektivet i fysisk planering och kontinuerligt deltar i olika konferenser och seminarier där barnperspektivet i den fysiska planeringen berörs. Intervjun med Maria Kylin ledde mig vidare till Mie Svennberg, Arkitekturkonsulent på Göteborgs stad. Maria Kylin tipsade även om att ”det är i Göteborg det händer just nu”, där hon syftar till att Göteborg just nu arbetar aktivt för att ta fasta på barnperspektivet i den fysiska planeringen och jobbar för att ta fram metoder för att använda in planeringen. Även Ulrika Åkerlund på Boverket gav mig tipset att det sker ett intensivt arbete med barnperspektivet i den fysiska planeringen i Göteborgs Stad. Mie Svennberg arbetar med arkitekturpedagogik i skolan och i det fysiska planeringsarbetet. Hon är utbildad Arkitekt och arbetar som enhetschef för Ung kultur och Arkitekturkonsulent för unga på Göteborg Stads Kulturförvaltning. I samtal med Mie Svennberg tipsade hon mig om att prata vidare med Ulrika Lundquist, arkitekt på stadsbyggnadskontoret och Gerd Cruse Sondén, arkitekt på Stadsledningskontoret i Göteborgs Stad. Ulrika Lundquist var projektledare för ”[BKA] Barnkonsekvensanalys, barn och unga i fokus 1.0” som Göteborgs Stad tog fram 2011. Därefter intervjuades Gerd Cruse Sondén som nyligen varit med och avslutat projektet Unga Älvstaden, som är ett större stadsbyggnadsprojekt som använt sig av arkitekturpedagogik. Målet med att intervju Ulrika Lundquist och Gerd Cruse Sondén var att få en mer heltäckande bild över hur Göteborgs Stad arbetar med barnperspektiv i den fysiska planeringen.

Jag valde att göra semistrukturerade intervjuer. Detta innebär att intervjufrågorna utgår från en rad olika teman i en intervjuguide. Under intervjuens gång finns det möjlighet att göra förändringar av frågorna och ändra ordningen frågorna ställs i (Kvale, 1997, sid 117). Intervjuguiden jag använde mig av varierade något efter de personer som jag intervjuade, detta på grund av de olika verksamheter och områden informanterna arbetar inom. Mina huvudfrågor var dock samma under alla intervjuerna. ”Hur arbetar ni

med barnperspektivet i den fysiska planeringen?” och “Finns det metoder och specifika arbetssätt att göra detta?” Dessa frågor utgjorde grunden till intervjuerna. Kvale skriver att det finns olika typer av frågor som kan ställas under en semistrukturerad intervju. Jag har framförallt valt att använda mig av direkta frågor, som innebär att ställa en konkret fråga till informanten. Sonderande frågor, frågor som ber informanten att utveckla svaret och tolkande frågor som innebär att jag som intervjuare frågar informanten om jag tolkat svaret korrekt (Kvale, 1997 sid 124. 125). Jag använde mig huvudsakligen av dessa typer av frågor eftersom informanterna kan ses som experter på sitt område som jag vände mig till för att få svar på frågor som uppkommit under arbetes gång och som jag inte hade fått svar på i litteratur och dokument.

Avgränsning

Jag har fokuserat på att ta reda på hur vi går tillväga när vi planerar för barn i Sverige idag. Avgränsningen har syftat till att få en övergripande förståelse för i vilka nivåer i samhället planering för barn sker och vilka metoder och arbetssätt som används för att ta hänsyn till barnperspektivet och barns perspektiv i den fysiska planeringen. Avgränsningen har också varit att närmare titta på hur en kommun arbetar med barnfrågor i den fysiska planeringen och undersöka vilka metoder och arbetssätt kommunen använder.

Begrepp

Metod

Enligt Nationalencyklopedin innebär begreppet Metod ett ”Planmässigt tillvägagångssätt för att uppnå visst resultat” (Nationalencyklopedin, online, 2012-04-16). Jag har använt begreppet för att beskriva ett tillvägagångssätt som följer en viss mall. Denna mall kan vara mer eller mindre bestämd, men ska vara något att hålla sig till under ett projekts arbetsprocess.

Verktyg

Verktyg betyder enligt Nationalencyklopedin ”Redskap för bearbetning av material” (Nationalencyklopedin, online, 2012-04-16). Jag har använt mig av begreppet verktyg i vissa delar av texten, eftersom mina informanter har använt begreppet under intervjuerna. Begreppet verktyg användes av informanterna för att beskriva hur arbetet med metoden går till, medan begreppet metod syftar på hela tillvägagångssättet. I detta sammanhang har därför metod och verktyg använts med ungefär samma innebörd.

Arbetssätt

Begreppet används för att beskriva ett tillvägagångssätt som innehåller någon form av struktur. Det finnas en plan för hur arbetet ska bedrivas och en tanke om vad det kommer att innehålla, men arbetssätt har inte utvecklats till en dokumenterad metod.

Resultat

Att planera för barn kan innebära många olika saker. Jag har tolkat att planering för barn innebär att planera med ett barnperspektiv och med barns perspektiv och jag ville undersöka om det finns metoder att göra detta. I mina undersökningar efter metoder och arbetssätt som rör barn och fysiska planeringen har jag enligt min uppfattning stött på två typer av metoder. Den första typ av metod syftar till att kontrollera att planeringen utförs med ett barnperspektiv. Dessa metoder är till för att användas i planeringsprocessen tillsammans med andra verktyg inom andra områden av den fysiska planeringen. Den andra typen av metod är metoder där barn kan delta i planeringen. Metoder för deltagande kan variera mycket. Vissa metoder syftar främst till att undersöka barns uppfattning om en plats, medan andra är inriktade på att ta reda på vilka förändringar barnen önskar ska ske inom ett område. Metoderna och kunskapsunderlaget som genereras från barns deltagande är också mer eller mindre enkla att överföra till den fysiska planeringen. Metoder för deltagande och metoder för kontroll kan kombineras eftersom att planera med barnperspektiv och barns perspektiv oftast innebär att barn deltar i planeringen och uttrycker sin åsikt.

För att ta reda hur planering för barn skapas i Sverige idag har jag undersökt på vilka nivåer som planering för barn sker. Detta har lett mig till olika myndigheter, men framför allt till den kommunala nivån. Kommunerna har planmonopol och arbetar praktiskt med att ta fram planer och det är därför metoder och arbetssätt många gånger skapas i kommunernas verksamhet. Myndigheternas ansvarar dock för att genomföra de beslut som fattas av regeringen och riksdagen (Nyström, Tonell, 2012, sid 179). Myndigheter ska också ge stöd till kommunerna i deras arbete med barnperspektivet och barns perspektiv.

Planeringsmetoder på nationell och regional nivå

Statliga myndigheter har i uppdrag av regeringen att se till att *strategin om att stärka barns rättigheter i Sverige* förverkligas (Regeringskansliet, 2010a, sid 1). Myndigheten Barnombudsmannen arbetar för att barns och ungas intressen ska beaktas i alla frågor som rör barn i hela samhället (Barnombudsmannen, online, 2012-04-12). Många av de frågor som barnombudsmannen arbetar med behandlar elementära behov som rätten till liv och trygghet. I dagsläget bedrivs inget arbete som direkt rör barn och fysisk planering. Barnombudsmannen har dock år 2001 tagit fram en modell, barnkonsekvensanalys, som är ett kontrollverktyg för att se till att barnperspektivet beaktas i frågor som rör barn. Modellen är generell och är tänkt att kunna anpassas till alla verksamheter som fattar beslut som rör barn (Barnombudsmannen, 2001). De myndigheter som rör fysisk planering och som behandlar frågor som rör barn i Sverige är Boverket, Trafikverket och Länsstyrelserna. Nedan kommer en sammanfattning hur myndigheterna arbetar med barnperspektivet och barn och en överblick om det finns metoder att göra detta.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen arbetar för en hållbar social och miljömässig utveckling och för att tillvara ta både de enskilda människornas och samhällets intresse. Länsstyrelsen ska verka kunskapsspridande och stödjer kommuner och organisationer i sitt arbete (Länsstyrelsen i Skåne län, a [online], 2012-05-05). Enligt plan- och bygglagen ska Länsstyrelsen samordna de olika statliga intressena i planeringsprocessen (Nyström och Tonell, 2012, sid 62). När det gäller den fysiska planeringen granskar Länsstyrelsen de översiktsplaner och detaljplaner som kommunerna tar fram. Om planerna inte följer de riktlinjer och bestämmelser som gäller lämnar Länsstyrelsen synpunkter på detta och planerna kan behövas arbetas om (Nyström, Tonell, 2012, sid 62). Som alla myndigheter arbetar länsstyrelsen på uppdrag från regeringen och strävar efter att hela tiden väga in barnperspektivet i beslut som tas i verksamheten och berör barn. (Länsstyrelsen i Skåne län, b [online], 2012-05-5) Länsstyrelsen arbetar för att öka medarbetarnas kunskap om barnkonventionen och om barns villkor samt utveckla verktyg för att tillämpa konventionen (Länsstyrelsen i Skåne län, b [online], 2012-05-5).

Länsstyrelsen i Skåne län har år 2002 tagit fram en skrift som heter *Hur beaktas barns intressen i fysisk planering*. Skriften är ett samarbete med fyra skånska kommuner och resultatet är tips om hur barnperspektivet kan tas hänsyn till i den fysiska planeringen. Skriften innehåller också ett förslag på en Barnchecklista (Länsstyrelsen i Skåne län, 2002, sid 1). Barnchecklistan ställer ett antal frågor om hur barns intressen har beaktats i planeringsprocessen. Punkterna frågar om arbetet med att ta fram översiktsplaner och detaljplaner har involverat barn och unga i processen, om det finns handlingsplaner för att ta hänsyn till barnperspektivet och om planeringsunderlag som rör barn och unga tagits fram i planeringsprocessen. Frågorna är utformade som ja och nej- frågor som bockas av i en ruta. Syftet med checklistan är att säkerställa att barnperspektivet tas hänsyn till i planeringen och tanken är att checklistan ska fungera som inspiration i kommunernas arbete och att den ska utvecklas efter behov och erfarenheter som görs i olika projekt (Länsstyrelsen i Skåne län, 2002, sid 1, sid 20). Skriften *Hur beaktas barns intressen i fysisk planering* är en del av det kunskapsspridande arbete som Länsstyrelsen bedriver. I dag är skriften tio år gammal och jag undrar om metoden Barnchecklistor fortfarande används. I samtal med Anna-Mary Foltyn (muntligen, 2012-05-04), planhandläggare på Länsstyrelsen i Skåne län, berättar hon att skrifter som denna tas fram i projekt för att användas i kommunernas verksamhet. Ett projekt startas när behov anses finnas och resulterar antingen i olika skrifter eller som i detta fall i en metod för att tillgodose barnperspektivet i den fysiska planeringen (Foltyn, muntligen, 2012-05-04). Foltyn berättar dock att hon inte känner till om barnchecklistor används i den kommunala planeringen idag. Hon berättar vidare att det inte tydligt framgår att de kommuner hon granskar använder sig av metoden.

Länsstyrelsen har också tagit fram en skrift som heter *Barnkonsekvensanalyser i Länsstyrelsens beslutsfattande* år 2006. Skriften innehåller vägledande riktlinjer som ska vara till hjälp i frågor som rör barn. Riktlinjerna vänder sig främst till handläggare som fattar beslut inom Länsstyrelsen, men syftet är att slutgiltiga riktlinjer ska tas fram som även kan användas av bl.a. tjänstemän i kommuner (Länsstyrelsen i Skåne län, 2006, sid 1). Skriften beskriver att barnkonsekvensanalys är ett sätt att pröva vilka konsekvenser av ett

beslut som rör barn och vad dessa konsekvenser innebär, både för barn som grupp och individer. I en barnkonsekvensanalys tas information och kartläggningar fram, analyser görs och konsekvenserna för barn beskrivs (Länsstyrelsen i Skåne län, 2006, sid 4). I det beslutet som tas ska konsekvenserna för barn finnas beskrivna och om hänsyn tagits till konsekvenserna eller ej (Länsstyrelsen i Skåne län, 2006, sid 8).

Isamtal med Martina Holmberg (muntligen, 2012-05-02), utvecklingsstrateg på Länsstyrelsen berättar hon att barnkonsekvensanalyser används i Länsstyrelsens verksamhet. Hon säger att det inte sker konsekvent, men att barnkonsekvensanalyserna är ett stöd i arbetet. Skriften togs fram för sex år sedan och Holmberg berättar att Barnkonsekvensanalyserna modifieras och uppdateras efter behov i aktuella projekt, men att någon ytterligare skrift inte tagits fram. Hon pekar på att Länsstyrelsen gått från att göra många specifika insatser för olika frågor och grupper till att se frågorna ur ett mer generellt perspektiv som rör flera sociala aspekter och grupper, som t.ex. barn, jämställdhet och diskriminering. Holmberg menar att perspektiven går in i varandra och samverkar och att det därför blir mer effektivt att se dessa ur ett generellt perspektiv. Som utvecklingsstrateg inom mänskliga rättigheter arbetar hon med alla frågor och inte specifikt med fysisk planering, utan hänvisar vidare till samhällsplaneringsenheten som kan svara på frågan om barnkonsekvensanalysen är ett verktyg som används inom Länsstyrelsens arbete inom den fysiska planeringen.

Foltyn (muntligen, 2012-05-04), planhandläggare, på enheten för samhällsplanering nämner att hon känner till skriften om barnkonsekvensanalys, men inte om den används. Länsstyrelsens uppgift är att granska de översiktsplaner och detaljplaner som kommuner har gjort och Foltyn menar att planhandläggare på Länsstyrelsen har barnperspektivet med sig i det arbetet. Hon säger att det skulle vara intressant att ta reda på hur kommuner arbetar när planerna tas fram, eftersom det är då metoder och arbetssätt behövs för att ta fasta på barnperspektivet. Foltyn menar också att det kommunala planmonopolet gör att det är många frågor som kommunerna själva bestämmer över. När planer kommer in till Länsstyrelsen granskar planhandläggarna planerna generell utifrån alla aspekter (Foltyn, muntligen, 2012-05-04). Länsstyrelsen kan genom länsstyrelsens ingripandegrunder upphäva en plan om planen inte uppfyller det som ingripandegrunderna bevakar. I granskningen bevakar Länsstyrelsens planhandläggare de allmänna intressen, vilket då även inkluderar barnperspektivet (Foltyn, muntligen, 2012-05-04).

Boverket

Boverket är ansvarig för samhällsplanering, byggande och boende, hushållning med mark och vatten och fysisk planering (Nyström, Tonell, 2012, sid 180). Plan- och bygglagen är den lag som Boverkets arbete till stor del utgår från. I Boverket uppdrag ingår att ta fram föreskrifter för hur plan- och bygglagen ska följas och följa upp om detta sker genom tillsynsvägledning, rättsfall, lägesrapporter, nätverk och enkäter (Boverket, a [online], 2012-05-16). En del av Boverkets arbete är också att ge ökad kunskap och rådgivning till kommuner och statliga myndigheter (Nyström, Tonell, 2012, sid 180). I enlighet med Boverkets arbetsbeskrivning ska Boverket ta hänsyn till konsekvenser vid beslut som rör alla sociala grupper i samhället, även barn (Åkerlund, muntligen, 2012-05-07).

Ett av sätten att ta hänsyn till sociala aspekter och barnperspektivet är den barngrupp som Boverket har bildat (Åkerlund, muntligen, 2012-05-07). Barngruppen, som är en interngrupp med medlemmar från Boverkets fyra enheter, träffas en gång i månaden och samverkar i frågor som rör barn. Barngruppen fungerar som en kunskapsspridning mellan enheterna och som då kan samarbeta när Boverket får remisser gällande barnfrågor (Åkerlund, muntligen, 2012-05-07). Boverket är också en av tretton myndigheter som sitter i barnsäkerhetsrådet och har tagit fram en handbok i att bygga barnsäkert *Bygg Barnsäkert – i byggnaden, på tomten och i utemiljön* år 2011, för att sprida kunskap om att bygga barnsäkert (Boverket, b [online], 2012-05-16).

Boverket verkar för kunskapsspridning och stöd till kommunerna genom olika uppdrag som ges av regeringen. Dessa uppdrag blir ofta olika pilotprojekt som tar fram skrifter med vägledning som kan fungera som kunskapsunderlag och inspiration i planeringsprocessen. Några direkta metoder har inte tagits fram direkt av Boverket, men skrifterna kan ses som ett kunskapsunderlag som kommuner kan använda sig av i planeringsprocessen. Flera av skrifterna tas också fram i samverkan med kommuner för att även själva arbetet ska vara kunskapsspridande.

Ett exempel är skriften *Unga är också medborgare- om barns och ungdomars inflytande i planeringen* från år 2000. Skriften har tagits fram för att öka barn och ungdomars inflytande i den fysiska planeringen (Boverket, 2000, sid 3). I skriften finns exempel på metoder för hur planering för barn kan säkerställas och metoder för hur barn och unga kan delta i den fysiska planeringsprocessen. Skriften är även den över tio år gammal och frågan om det finns någon uppföljning eller utveckling av skriften uppkommer. Ulrika Åkerlund (muntligen, 2012-05-07), landskapsarkitekt på Boverket, berättar att det inte tagits fram någon uppföljning till skriften, men att barnperspektivet är något som lyfts hela tiden i frågor i Boverkets verksamhet. Åkerlund berättar också om projektet *Planera för fysisk aktivitet* som pågår under år 2012, där ett antal workshoppar anordnas för att beskriva fysisk aktivitet utifrån olika ”landskap”. Ett av landskapen är ”Barnens landskap”. Workshoparna är öppna för alla, men riktar sig främst till planerare, forskare, och myndigheter. Tanken är att projektet ska resultera i en vägledande skrift, men syftet är också att själva projektet och diskussionsforumet ska fungera kunskapsspridande och som ett medel att skapa nätverk mellan de deltagande. (Åkerlund, muntligen, 2012-05-07). Boverket driver också tillsammans med Trafikverket projektet ”Barn och unga i samhällsplaneringen” som avslutas hösten 2012. Läs mer om detta nedan.

Trafikverket

Trafikverket ansvarar för att planera och bygga infrastrukturen i Sverige (Nyström, Tonell, 2012, sid 180). Trafikverkets mål är att infrastrukturen ska vara samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar för medborgare och näringslivet i hela landet. Trafikverkets har till uppgift att är att bistå med underlag för regional- och kommunal planering och delta i den kommunala planeringsprocessen (Trafikverket, a [online], 2012-05-16). Trafikmiljöer utgör en stor del av den fysiska planeringen och påverkar i högsta grad barn. En genomtänkt trafikmiljö gör den fysiska miljön tryggare för barn. Arbetet med att ta hänsyn till barnperspektivet har därför varit närvarande i Trafikverkets planering under många år (Larsson, muntligen, 2012-05-07).

Ett verktyg som Trafikverket använder sig av är barnkonsekvensanalys. Verktöget innehåller olika steg och är tänkt att användas som ett kunskapsunderlag för att kunna ta hänsyn till barnperspektivet i vägplaneringen (Gummesson, 2005, sid 39). De olika stegen är kartläggning, beskrivning, analys, prövning och sist utvärdering och uppföljning. Kartläggning innebär bl.a. att ta reda på vilka kvalitéer som finns i området och hur barn använder det. Nästa steg, beskrivning, innebär dokumentation av kartläggningen. Steget analys redovisas hur olika åtgärder påverkar barn och prövning innebär en samlad bedömning och redovisar den åtgärd som är bäst för barnen. Det ska också redovisas vad eventuella andra åtgärder innebär för barn. Sist sker utvärdering och uppföljning som handlar om kontroll av att barnperspektivet finns med och att ge återkoppling till de barn som varit inblandade i projektet (Gummesson, 2005, sid 39).

Barnkonsekvensanalys används för att på ett systematiskt sätt pröva hur barn och unga berörs av förslag och beslut som gäller trafikmiljön. Trafikverkets modell för Barnkonsekvensanalys bygger på en modellen som Barnombudsmannen tog fram år 2001 (Björklid, 2007, 134). Därefter har Trafikverket anpassat modellen efter sina behov och gett ut ett antal skrifter till stöd i det fortsatta arbetet barnkonsekvensanalys i vägplaneringen. Trafikverket har också gett ut skrifter för utvärderingar i projekt där Barnkonsekvensanalys har används (Björklid, 2007, sid 134). Skrifterna är till för alla som har användning för dem och finns att ladda ner på Trafikverket hemsida (Larsson, muntligen, 2012-05-07). Tanken med skrifterna är att lyfta fram olika exempel. Det kan vara svårt att exakt beskriva hur arbetet för att föra in ett barnperspektiv i planeringen ska gå till (Larsson, muntligen, 2012-05-07). Larsson trycker istället på att det är viktigt att lyfta fram goda exempel som utgår från barnkonvention och kan fungera som inspiration till nya projekt. Han påpekar vidare att barnkonsekvensanalys är ett ganska nytt verktyg i planeringen. Det kan vara svårt att använda verktyget om planeraren inte tidigare har erfarenhet av att arbeta med barnperspektiv och barns perspektiv. Barnkonsekvensanalys är ett verktyg som kräver kunskap om barn, men även en introduktion till själva verktyget för att det ska kunna användas effektivt (Larsson, muntligen 2012-05-07).

Larsson (muntligen, 2012-05-07) berättar att det under tiden barnkonsekvensanalys varit i bruk har upptäckts att planerare och tjänstemän har tolkat barnkonsekvensverktyget olika. Han säger att om verktyget revideras framöver kommer det innehålla en tydligare beskrivning vad de olika stegen innebär. När barnkonsekvens används är det viktigt att arbetet inte stannar på något av de tidiga stegen, utan att verktyget används ända till sista steget. Ibland har det hänt att tjänstemän trott att de gjort en barnkonsekvensanalys för att de haft ett samråd med barn och frågat vad barn tycker, men de har då egentligen bara kommit till steg 2, ”beskrivning av situationen”. Målet med verktyget är att kontrollera att beslut som tas är prövade utifrån barns bästa, vilket innebär att arbetet måste bedrivas ända tills det sista steget, ”Prövning”. Om inte beslutet tas i enlighet barns intressen ska alltid en förklaring till varför finnas tillgänglig (Larsson, muntligen, 2012-05-07).

Trafikverket arbetar också med enkäter för att ta fram information om bl.a. barns skolvägar. Enkäterna skickas ut vart tredje år till föräldrar i hela landet och resultatet blir som en kontroll för vad för insatser som behövs för att göra barns skolvägar säkrare (Trafikverket b, [online], 2012-05-16).

Just nu driver Trafikverket tillsammans med Boverket och sex kommuner runt om i landet projektet *Barn och unga i samhällsplaneringen* som är ett uppdrag från regeringen (Trafikverket c, [online], 2012-05-16). Syftet är att öka ungas inflytande i samhällsplaneringen. I projektet ska metoder och rutiner utvecklas som ska kunna användas i samhällsplaneringen. Resultatet ska sedan spridas till andra kommuner. Det är också ett mål att ta fram goda exempel som kan användas som inspiration i kommande planeringsarbete (Trafikverket c, [online], 2012-05-16). Projektet syftar även på att öka barn och ungdomars vilja att delta i samhällsplaneringen och på så sätt skapa en långsiktig hållbar utveckling i samhällsplaneringen. Ytterligare ett mål är att göra barn och ungdomar till en naturlig målgrupp i kommunernas planering. (Trafikverket, Boverket, 2011, sid 6) Projektet vill göra det mer lätthanterligt att arbeta med barn och unga i samhällsplaneringen, för att underlätta för kommuner att ta hänsyn till barnperspektivet och barns perspektiv. (Trafikverket c, [online], 2012-05-16).

Trafikverkets och Boverkets roll är att samordna projektet, ge kommunerna ekonomiskt stöd och stöd i form av kunskap och erfarenhet. Kommunerna driver sedan egna projekt tillsammans med skolor och förskolor där barn och ungdomar deltar. Urval av kommunerna har gjorts med hänsyn till geografisk spridning, spridning i storlek på kommun, variation i storlek och skala på projekt, olika typer av samhällsprojekt, kommunernas val av metoder och olika åldrar av barn och ungdomar (Trafikverket, Boverket, 2011, sid 7). Projektledarna träffas några gånger per år för att se hur projektet fortlöper, men är också ute i kommunerna för att delta i arbetet med barnen och träffa berörda politiker (Åkerlund, muntligen, 2012-05-07). Åkerlund berättar att Trafikverket under 1990-talet och början på 2000-talet skaffat en praktisk erfarenhet av att arbeta med barn och att detta är en stor tillgång i projektet. Hon säger att Boverkets roll blir att förmedla kunskap om vikten av att arbeta i dialog med barn för att få in barnperspektivet i planeringen och stärka argumentationen för att barn ska delta. Projektet syftar till att lyfta fram goda, färskva exempel på hur barn kan delta och är en start på kommande arbete. Sedan gäller det att sprida kunskaperna och erfarenheterna vidare till andra kommuner (Åkerlund, muntligen, 2012-05-07). Projektet avslutas hösten år 2012 och då ska resultatet dokumenteras och redovisas för regeringen (Trafikverket d, [online], 2012-05-16).

Sammanfattande reflektion -nationell och regional nivå

Planering för barn på nationell och regional nivå sker ofta i projektform. Pilotprojekt startas för att lyfta en viss fråga eller perspektiv. Att starta ett projekt blir som en metod eller ett arbetssätt att se till barnperspektivet. Många gånger resulterat projekten i skrifter med inspiration och vägledning hur barnperspektivet kan beaktas i fysisk planering. Skrifterna fungerar som kunskapsunderlag för kommunerna. Projekten har också som syfte att vara kunskapsspridande i sig och verka för att skapa en djupare förståelse för barnperspektivet hos de deltagande. I vissa projekt har metoder tagits fram, t.ex. Barnchecklistan, som Länsstyrelsen i Skåne län tog fram år 2002. Dock sker huvudsakligen myndigheternas arbete genom kunskapsspridande i olika former. Trafikverket är ett undantag, vilket kan förstås eftersom Trafikverkets uppdrag innebär byggandet av infrastruktur, medan Boverket och Länsstyrelsen har mer en granskande och kunskapsspridande funktion. Trafikverket har utvecklat en modell av barnkonsekvensanalys som används i vägplaneringen. Trafikverket har också gett ut ett flertal skrifter om barnkonsekvensanalys och bedriver utvärderingsarbetet för att förbättra metoden. Metoden är möjlig att anpassas till andra verksamhetsområden än vägplanering och i och med Trafikverkets arbete med barnkonsekvensanalys finns också kunskap och erfarenhet om metoden.

Planeringsmetoder på kommunalnivå -Göteborgs Stad som exempel

Kommunerna ansvarar för den fysiska planeringen och har enligt lag skyldighet att ta fram en aktuell översiktsplan (Nyström, Tonell, 2012, 196). Det är i kommunerna som det praktiska arbetet med den fysiska planeringen sker. Detta gör att kommunernas arbete med barnperspektivet och barns perspektiv många gånger avgör om det finns med i den fysiska planeringen. Jag valde därför att närmare undersöka hur en kommun arbetar med barnperspektivet i den fysiska planeringen. Jag fick tips av Maria Kylin (muntligen, 2012-04-27) att Göteborg Stad arbetar aktivt med att inkorporera barnperspektivet i den fysiska planeringen och valde därför att undersöka vilka metoder och arbetssätt Göteborg Stad använder sig av. Det visade sig att Göteborg Stad har inskrivet i budgeten för år 2012 att barnkonsekvensanalyser ska göras i alla beslut som rör barn i stadsplaneringen. Detta gäller alla översiktsplaner, fördjupade översiktsplaner och detaljplaner (Åkerlund, muntligen, 2012-05-07; Svennberg, muntligen, 2012-05-03). Göteborgs Stad har också utbildat 120 personer i barnkonsekvensanalysverktyget, vilket innebär att kunskapen om barnperspektivet ökar, men även att intresset för barnperspektivet lyfts (Åkerlund, muntligen, 2012-05-07).

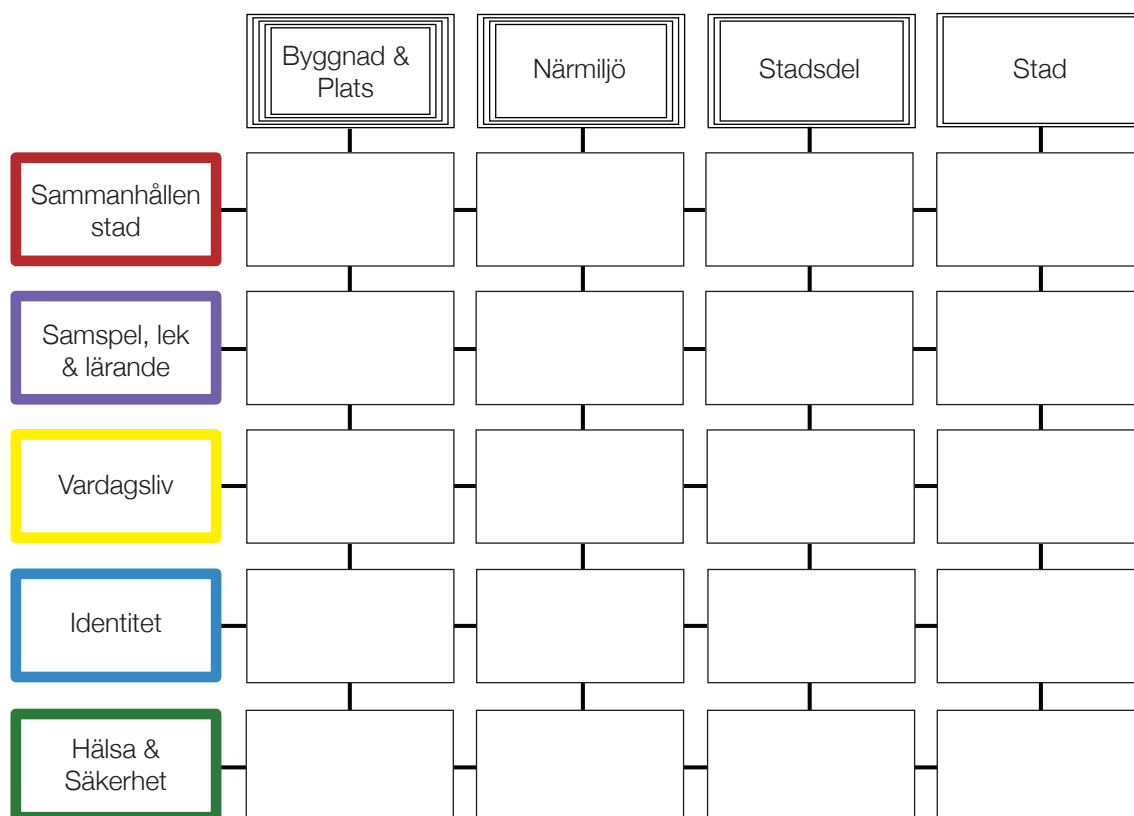
Barnkonsekvensanalys

Barnkonsekvensanalysen har tidigare i stycket *Trafikverket* beskrivits kort. Trafikverket har arbetat under en längre tid med barnkonsekvensanalysen som ett verktyg i vägplaneringen. Svennberg (muntligen, 2012-05-03) berättar att Vägverket (nuvarande Trafikverket) varit en föregångare med att arbeta med barnkonsekvensanalyser. Den modell av barnkonsekvensanalys som Göteborgs stad tagit fram är anpassad till stadsplanering och till en större stad.

Arbetet med att ta fram barnkonsekvensanalysen började med *Nätverket för utveckling av Barn och Ungas perspektiv i fysisk planering inom Göteborgs Stad*, som är ett nätverk mellan olika förvaltningar (Svennberg, muntligen, 2012-05-03). Nätverket startades för fem års sedan, då många tjänstemän inom olika områden i Göteborgs Stad arbetade med barnperspektivet och barns perspektiv, men på var sitt håll. Nätverket bildades för att få möjlighet att skapa en kontinuerlig kontakt med varandra och på så visa utveckla en samordning kring barnfrågor (Cruse Sondén, muntligen, 2012-05-11). Gerd Cruse Sondén, arkitekt på stadsledningskontoret i Göteborgs Stad, var en av dem som var med från början och menar att genom att träffas och utbyta erfarenheter kan kunskap om barnperspektivet byggas upp och föras vidare. Nätverket anordnar också seminarium och konferenser som rör barn och ungas perspektiv i fysisk planering för att sprida kunskapen om dessa frågor (Cruse Sondén, muntligen, 2012-05-11).

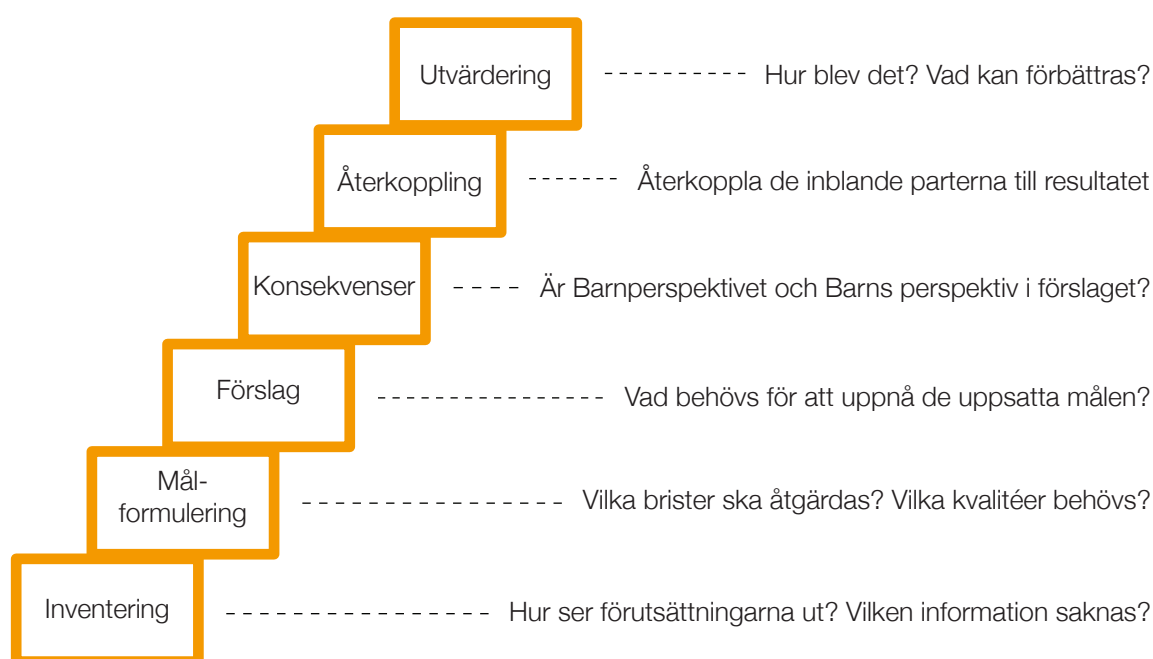
En del av arbetet inom *Nätverket för utveckling av Barn och Ungas perspektiv i fysisk planering inom Göteborg Stad*, har varit att ta fram verktyget barnkonsekvensanalys (Göteborgs Stad, 2011, sid 6). Barnkonsekvensanalysen är ett övergripande verktyg för att strukturera upp metoder som kan användas för att tillgodose barns behov och önskningsar i planeringen. En fördel med barnkonsekvensanalysen är att den lyfter fram de aspekter som är relevanta för barn på ett systematiskt sätt. Det blir då lättare att arbeta vidare med materialet och komma fram till lösningar hur barns åsikter och behov kan tas hänsyn till i stadsplaneringen

(Göteborgs stad 2011, sid 8). Barnkonsekvensanalysverktyget bygger på en matris som används för att sortera den information och de diskussioner som kommit upp under projektets gång (Göteborgs Stad, 2011, sid 20). Matrisen är ett hjälpmedel för att göra processen mer överskådligt. Barnkonsekvensanalysen tar upp fem huvudkategorier som påverkar barn i den fysiska miljön. 1.) Sammanhållen stad, 2.) samspel, lek och lärande, 3.) vardagsliv, 4.) identitet, 5.) hälsa och säkerhet (se figur 1) (Göteborgs stad 2011, sid 23). Barnkonsekvensanalysen är tänkt att användas på olika skalnivåer inom dessa kategorier. Barns behov och önsningar ska tas hänsyn till i liten skala, men även när det gäller den större skalan i en stadsdel och i hela stad. De olika skalnivåerna är 1) byggnad/plats 2) närmiljö, som representerar kvarteret, gatan eller bostadsgården 3) stadsdel, som representerar större områden av sammanhängande gator, platser och grönområden 4) staden, som representerar staden som helhet (se figur 1). Varje projekt ska i början av projektet ta ställning på vilken nivå som barnkonsekvensanalysen passar att användas på (Göteborgs stad, 2011, sid 19).

Figur 1. Matris som hjälpmedel för att sortera upp information som framkommit i det aktuella stadsplaneringsprojektet. I den tomma rutorna skrivs vilken inventering som gjorts, vilka åtgärder som vidtagits och vilka konsekvenser som framkommit under projektets gång. Detta kan göras för alla kategorier och för de berörda stadsplaneringsnivåerna (Göteborgs Stad, 2011, sid 2-3). Egen bearbetning.

Barnkonsekvensanalysen ska också finnas med och användas igenom hela projektet, från den första inventeringen till verkställande och utvärdering av förslag. (Göteborgs stad, 2011, sid 6). Det börjar med inventering, då frågor ställs om hur platsen ser ut och vad som behöver göras. Sedan kommer målformulering, med vilka mål som ska uppnås med projektet. Efter det kommer förslaget, där barn intressen ska tas hänsyn till. När förslaget är klart analyseras förslaget om det tillgodoser barns behov och önsknigar. Sedan sker en återkoppling till de inblandade och sista en utvärdering av projektet (se figur 2) (Göteborgs stad, 2011, sid 20- 21). Genom att följa dessa steg i processen finns möjlighet att hela tiden kontrollera att barnperspektivet och barns perspektiv tas hänsyn till. Målet är att barns behov och önsknigar ska inkluderas som en naturligt del i planeringsprocesser framöver, både på en övergripande-, och på en mer detaljerad skala. (Göteborgs stad, 2011, sid 20)

Figur 2. Processbeskrivning över barnkonsekvensanalysverktygets olika steg och vad de kan innehålla fram tagen av Göteborgs Stad (2011, sid 20-21). Egen bearbetning.

Barnkonsekvenserkytet togs fram i slutet på 2011 och därför under inprovning för tillfället. De avdelningar som främst har användning för verktyget är Stadsbyggnadskontoret, Trafikkontoret, Fastighetskontoret, byggförvaltningen, Park- och naturförvaltningen och miljöförvaltningen. I dagsläge arbetar Göteborgs Stad med fortbildningar för tjänstemän i hur man använder verktyget (Svennberg, muntligen, 2012-0503). Nästa steg är att förvaltningarna själva ska arbeta med ett projekt och testa barnkonsekvensanalysverktyget i det aktuella projektet. När projektet är avslutat ska en utvärdering göras för att utveckla verktyget vidare (Lundquist, muntligen, 2012-05-21). Tanken är att barnkonsekvensanalysen ska vara ett levande dokument som hela tiden utvecklas när erfarenhet kommit till (Göteborgs Stad, 2011, sid 6).

Eftersom barnkonsekvensanalysen är så pass ny, är den enbart testad i pilotprojekt. Ett projekt är Lillhagsparken i Göteborg, där planen för parken är uppe för antagande just nu (Lundquist, muntligen, 2012-05-21). I projektet användes barnkonsekvensanalysen som en checklista för att kontrollera att det funnits ett barnperspektiv under planeringsprocessen. Ulrika Lundquist (muntligen, 2012-05-21), arkitekt på Stadsbyggnadskontoret i Göteborg och projektledare för framtagandet av Barnkonsekvensanalysverktyget, berättar att barnkonsekvensanalysen är en typ av kvalitetssäkring, eller en tankemodell. Exakt hur barnperspektivet ska tas hänsyn till beskriver inte metoden, utan det är upp till handläggaren att bestämma vad som passar i det aktuella projektet. Kommunledningens beslut om att barnkonsekvensanalys ska göras i alla beslut som rör barn i stadsplanering innebär att många olika förvaltningar berörs. En del förvaltningar tar fram planer, medan andra förvaltningar använder sig av andra arbetssätt. Detta gör att tillämpningen av metoden måste kunna skifta vid behov (Lundquist, muntligen, 2012-05-21). Syftet med barnkonsekvensanalysen är det ska ske en kontroll så att barnperspektivet finns med i projektet och detta går att åstadkomma på olika sätt. Lundquist (muntligen, 2012-05-21) pekar också på att barnkonsekvensanalysen ska finnas med redan vid startmötet på ett projekt för att redan från början lyfta frågorna. Lundquist berättar vidare att när arbetet med att ta fram barnkonsekvensanalysen började undersöktes vilka metoder som redan fanns i den fysiska planeringen. *Nätverket för utveckling av Barn och Ungas perspektiv i fysisk planering inom Göteborgs Stad*, som tog fram barnkonsekvensanalysen, hade tidigare kommit i kontakt med barnchecklistor, en metod som Länsstyrelsen i Skåne län tagit fram. Upplevelsen av metoden var dock att barnchecklistan användes först i slutet på ett projekt, när det mesta i planen redan var bestämt. Detta resulterade i att checklistan inte gav den effekt som var tänkt. Nätverket tyckte därför att det fanns ett behov av en metod som börjar användas redan i ett tidigt skede och som sedan är med under hela projektets gång. Intentionen är att barnkonsekvensanalysen ska göra detta (Lundquist, muntligen, 2012-05-21).

Barnkonsekvensanalysen är en metod för att kontrollera att barnperspektivet och barns perspektiv finns med i planeringen. För att barns perspektiv ska finnas med finns det behov av metoder där barn kan delta. I Göteborgs Stad är arkitekturpedagogik en metod som som fått stort genomslag i planeringen.

Arkitekturpedagogik

Göteborgs Stad har arbetat med frågor som rör barn, arkitektur och stadsbyggnad på sätt som skiljer sig från många andra kommuner. I Göteborgs Stad finns flera arkitekturpedagoger och tre arkitekturkonsulenter för barn och unga (Svennberg, muntligen 2012-05-03). Arkitekturkonsulentens roll är att främja arbete med kultur i skolan genom arkitektur och stadsbyggnadsfrågor i olika teman (Hatteböl, 2010, sid 9). En arkitekturkonsulent arbetar med arkitekturpedagogik som handlar om att kommunicera arkitektur. Både berätta om arkitektur, men också lyssna på andras tankar om arkitektur. Arkitekturpedagogik syftar både till att göra barnens röster hörda, men också att skapa sätt för barn att vara med och planera och utforma sin egen miljö (Olsson, 210, sid 13).

Det började med kulturpedagogiska serier i skolor, vilket innebär att ett visst kulturområde får extra fokus och att en yrkesverksam inom området bjuds in för att göra ett projekt tillsammans med barnen. Det kunde t.ex. innebära dans, målning, sång mm. Tillslut såg chefen för Kulturförvaltningen, Ann Hatteböl, till att även arkitektur blev en av kulturformerna. Arkitekturserierna handlar ofta om att förändra en del av skolans fysiska miljö (Schmidtbauer, 2010, sid 19). I Göteborgs Stad finns ett stort nätverk av kultursamordnarna som samordnar insatser för hur kultur kan arbetas med i skolorna. Genom att kultursamordnarna har kontakt med skolor blir de en kanal som för vidare barnens önsknings vad de vill vara med och påverka (Schmidtbauer, 2010, sid 19). Utvärdering av projekten sker i slutet tillsammans med lärarna. Arkitekturserier, då en arkitekturpedagog kommer till skolan, började just som en aktivitet i skolan men har sedan spridit sig till planerare och förvaltare (Schmidtbauer, 2010, sid 20). Stadsbyggnadskontoret i Göteborg har flera gånger gett arkitekturpedagoger i uppdrag att arbeta med barn och unga kring stadsplaneringsprojekt (Schmidtbauer, 2010, sid 21). Ryktet om ett lyckat projekt sprider sig och fler blir nyfikna och vill pröva metoden. Svennberg (muntligen, 2012-05-03) säger att hon är övertygad att framgången med hur arkitekturpedagogiken spridit sig och fått fäste i Göteborgs Stad bland annat beror på det nätverk av kultursamordnare som fungerar som en kommunikationskanal mellan skolor och kulturförvaltningen och stadsbyggnadskontoret. Detta har gjort att arkitekturpedagogik har fått fäste som ett verktyg i stadsplaneringen i Göteborgs Stad.

I samtal med Svennberg (muntligen, 2012-05-03) berättar hon att många kommuner vill arbeta med ett barnperspektiv, men vet inte riktigt alltid hur de ska gå tillväga eller vilka metoder som kan användas. De ordinarie arbetssätten stämmer inte alltid in på barn och unga, utan nya arbetssätt kan behöva utvecklas. En annan aspekt är att det kan ta tid att arbeta med barn och ungas perspektiv i den fysiska planeringen just för att de ordinarie arbetssätten inte fungerar (Svennberg, muntligen, 2012-05-03). Att ta hjälp av en arkitekturpedagog för att ta med barn i planeringsprocessen kan då vara en metod att arbeta med. Arkitekturpedagogen blir länken mellan förvaltningarna och barnen (Svennberg, muntligen, 2012-05-03). Arkitekturpedagogernas roll går då ut på att arbeta lärande med och i den byggda miljön, länka samman barnens erfarenhet med arkitektens kunskap och ta fram ett underlag som förvaltningarna kan jobba vidare med. Genom olika projekt tar barnen fram förslag på vad som behöver förändras i den fysiska miljön. Svennberg (muntligen, 2012-05-03) trycker även på att för att kunna planera arkitektur behövs det en förståelse och kunskap om arkitektur. Hon menar att det inte räcker att ge barn möjlighet att delta, utan att kunskapen om arkitektur och stadsbyggnad är minst lika viktig för att barns deltagandet ska fungera.

Arkitekturpedagogiken går ut på att göra barn delaktiga i arkitektur och skapa ett forum där deras åsikter kan komma fram. Svennberg (muntligen, 2012-05-03) menar att vi inte bara kan se till barnperspektivet, där vuxna bedömer vad de tror barn vill ha och behöver, utan vi måste även se till barns eget perspektiv. Ska vi planera för barn så måste vi fråga barn vad de själva tycker. Detta är grundtankarna inom arkitekturpedagogiken. Svennberg tycker att hon upplever att barn tar mer ansvar för sin miljö när har varit med och utformat den. Hon berättar vidare att hon har letat efter forskning för att stärka argumentationen för att barn ska delta i planeringen, men har inte hittat detta. Svennberg säger dock att hon kan se ett ökat ansvar hos barn och unga när de har varit med och påverkat utformningen av sin miljö.

Svennberg (muntligen, 2012-05-03) har arbetat i över tio år med arkitektur och barn och upplever att vissa frågor återkommer. Dessa frågor är bl.a. belysning, trafik och mötesplatser. Hon menar därför att det går att tillämpa ett mer generellt barnperspektiv i vissa frågor. Det är också om en fråga om resurser, ibland är det möjligt att skaffa kunskap och inspiration genom att studera tidigare projekt. När det gäller att arbeta med barns eget perspektiv kan det vara motiverat att prioritera detta på de platser där barn rör sig ofta (Svennberg, muntligen, 2012-05-03). Dessa platser är vanligtvis i närmiljön, eftersom små barn tillbringar mycket av sin tid där. Äldre barn rör sig i större områden och då blir skalan mer komplex att hantera när det gäller barns perspektiv och olika deltagande former (Svennberg, muntligen, 2012-05-03). Göteborg Stad har dock tagit steget att arbeta med barns deltagande i en större stadsbyggnadsskala i projektet Unga Älvstaden, där barn och unga utformat förslag till området Centrala Älvstadens.

Unga Älvstaden- ett projekt där arkitekturpedagogik användes

Göteborgs Stad är en av kommunerna som deltar i Trafikverket och Boverkets projekt *Barn och unga i samhällsplaneringen*. Gerd Cruse Sondén (muntligen, 2012-05-11), arkitekt på stadsledningskontoret i Göteborg, berättar att Göteborg Stad deltar med två olika delar, dels med *Nätverket för utveckling av barn och ungas perspektiv i fysisk planering inom Göteborgs Stad* och dels med projektet *Unga Älvstaden*, som är en del av projektet Centrala Älvstaden. Centrala Älvstaden är ett stort område centralt i Göteborg som tidigare dominerats av varvsverksamhet, men nu är ett utvecklingsområde för stadsbebyggelse. *Unga Älvstaden* är en del av projektet och ska fokusera på de ungas perspektiv. Cruse Sondén (muntligen, 2012-05-11) berättar att politiker har tryckt hårt på att det är viktigt med ett barnperspektiv i den fysiska planeringen. På grund av detta togs steget att arbeta med barnperspektivet i projektet Centrala Älvstranden, som är ett visionsprojekt som rör en större stadsbyggnadsskala. För att få ett stort urval av barn och unga fick det nätverk med kultursamordnare, som finns i Göteborgs Stad, i uppdrag att sprida projektet till skolorna (Cruse, Sondén, muntligen, 2012-05-11). Därefter var det dags att börja arbetet med barnens deltagande. Projektet *Unga Älvstaden* har innehållit olika delar där barnen fick lära känna området bland annat genom en tur på Göta Älv. Då de fick kunskap om olika landmärken som de åkte förbi. Barnen har även fått uppgifter som generellt handlar om arkitektur och stadsplanering. Med ledning av en arkitekturpedagog fick barnen en uppgift som gick ut på att reflektera över begreppet "favoritplats". De arbetade också med hur man ska tänka kring planering av ett så stort område som Centrala Älvstranden. Till slut vägdes allt samman, kunskapen om stadsplanering och om området och arbetet resulterar i de ungas visioner för Centrala Älvstranden (Cruse, Sondén, muntligen, 2012-05-11). Arbetet dokumenterades på en blogg, där det även ligger en film som är gjord under arbetets gång. Bloggen och filmen är tänkta att fungera som en återkoppling till de deltagande. Cruse Sondén (muntligen, 2012-05-21) säger att valet av en blogg som dokumentationsform gjordes eftersom erfarenheterna på så sätt blir mer lättillgängliga i jämförelse med en skriftlig rapport. Bloggen ska också kunna utvecklas med nya projekt som görs av barn och unga och rör området Centrala Älvstranden och kan på så sätt kan arbetet leva vidare även när projektet är slut. Cruse Sondén (muntligen, 2012-05-21) menar att det är viktigt med återkoppling. När projek är slut ska projektledarna träffa de lärare som vars klasser varit delaktig i projektet. Cruse Sondén vet av erfarenhet att det

alltid är saker som inte har fungerat. Hon berättar att frågan om barnens visioner och idéer blir verklighet ofta kommer upp bland lärare och andra vuxna. Hon menar att det är viktigt att vara tydligt både inför vuxna och barn att planerarens roll är att ta fram ett kunskapsunderlag och olika förslag till planeringsprocessen, men att det faktiskt är upp till politikerna om idéerna realiserar. Barns önskemål stämmer ofta väl överens med de vuxnas och detta borde ge förslagen ännu större tyngd när politiker fattar beslut (Cruse Sondén, muntligen, 2012-05-11).

Fler insatser för barnperspektivet i den fysiska planeringen

Under mina undersökningar har jag stött på flera olika metoder och arbetssätt att planera för barn i den fysiska planeringen. Dessa har skiftat mycket i typ av metod. Allt från metoder där barn deltar, som främst syftar till att ta reda på barns åsikt, till metoder som syftar till att beakta barnperspektivet i hela samhällsplaneringen, vilket då även inkluderar fysisk planering. Detta är ingen heltäckande beskrivning över vilka metoder och arbetssätt som finns för att planera med barnperspektiv utan endast en redovisning av vad jag har hittat och vad jag har tolkat som intressant att nämna i uppsatsen.

När det gäller barndeltagande har jag främst letat efter metoder där själva metoden eller kunskapsunderlaget som metoden producerar enkelt kan kombineras med den övriga planeringen. Min tolkning har varit att det finns vissa metoder som uppfyller detta bättre än andra. Arkitekturpedagogik som beskrev i stycket ovan, *Planeringsmetoder på kommunalnivå- Göteborgs Stad som exempel*, är en metod som jag upplever gör detta eftersom arkitekturpedagogiken fungerar som en länk mellan barn och planerare. *Gåturer* är en metod där medborgare deltar i rundurer i ett område och får uttrycka åsikter om vad som är bra och dåligt. Kylin (muntligen, 2012-04-27) menar att metoden fungerar bra både för barn och vuxna. Jag har också stött på metoden *Barnkartor i GIS*, som är en metod där barn ritat på kartor hur de rör sig till skolan och fritidsaktiviteter och platser som uppfattas farliga respektive trevliga. (Berglund, U, Nordin, K, 2007, sida 4). Kartorna är digitala och skapas i datorprogrammet GIS. GIS gör det effektivt att sammanställa en stor mängd data för att sedan göra analyser på det insamlade materialet. Det är också möjligt att jämföra barnkartorna med befintliga kartor som är tillverkade i GIS och som rör andra aspekter i planeringen (Berglund, U, Nordin, K, 2010, sida 7).

Genomsökning av litteratur och dokument har lett vidare till flera metoder att kontrollera att planering för barn sker. En del handlar generellt om planering för barn i olika verksamhetsområden. Många metoder syftar till att en kommuns hela verksamhet. Exempel på en sådan metod är Barnbokslut, som görs av kommunen i slutet av året för att kontrollera att kommunen har sett till barns intressen inom alla verksamhetsområden. Detta gäller då även fysisk planering. En liknande metod är Barnplan som syftar till att göra en handlingsplan för hela kommunen för att se till barns intressen inom alla områden. En annan tolkning av Barnplan kan också syfta till att göra en fysisk plan som speciellt ser till barns önskemål och behov. En sådan barnplan kan liknas vid en grönplan. Dessa metoder fungerar som en handlingsplan för vad en kommun vill uppnå, men utan utformade mål hur detta ska utföras. Undantaget är Barnplanen som fungera som en grönplan där förslag på förändring i miljön beskrivs. Jag har dock inte stött på barnplaner i den betydelsen i någon utsträckning i mina undersökningar.

Diskussion och reflektion

I början av denna uppsats var min ansats att undersöka hur planering för barn går till i Sverige idag. Under arbetets gång har jag tolkat att planering för barn handlar om att ta hänsyn till barnperspektivet, men även barns perspektiv. Målet har varit att undersöka och beskriva vilka planeringsmetoder och arbetssätt som finns i Sverige idag, för att se till barnperspektivet och barns perspektiv i den fysiska planeringen. Detta för att få en bättre förståelse för hur planering för barns skapas och tillämpas i Sverige idag.

Barnkonventionens antagande i Sverige har lett till att barnperspektivet och barns perspektiv lyfts inom områden som rör barn. Den internationella barnkonventionen har bidragit till att regering på nationell nivå gett myndigheter i uppdrag att stärka barns rättigheter. Detta innebär bland annat att barn får komma till tals i frågor som rör dem och att alla beslut ska fattas utifrån ett barnperspektiv. Myndigheters arbete med barnfrågor sker många gånger i pilotprojekt tillsammans med kommuner, där några lett fram till metoder. I huvudsak resulterar arbetet dock i kunskapsunderlag och kunskapsspridning för framtida bruk. Enligt min uppfattning ger dessa projekt värdefull kunskap till kommuner i deras arbete med barnperspektivet och barns perspektiv, men det gäller att den kunskapen fångas upp och samlas in för att kunna användas i kommande projekt i den kommunala fysiska planeringen. Detta gäller både kunskapsspridning och metoder som tas fram under pilotprojekt.

Hur får man då en metod att fungera så att den fyller ett så komplext syfte som att se till barnperspektivet och barns perspektiv? Jag har återkommande under arbetets gång fått uppfattningen att det kan vara problematiskt att ta fram metoder som verkligen blir användbara och underlättar planeringsprocessen. Svennberg (muntligen, 2012-05-03) berättar att hon upplever att det ofta är upp till den enskilda tjänstemannens engagemang för barnperspektivet och barns eget perspektiv om dessa frågor kommer upp i den fysiska planeringen. Hon tycker att det behövs någon typ av riktlinjer för hur arbetet ska gå till, annars finns det ingen kontroll om barnperspektivet finns med i planeringen eller inte. Kylin (muntligen, 2012-04-27) instämmer i att riktlinjer eller handlingsprogram kan underlätta för att kontrollera att barnperspektivet finns med i planeringen. Även Lundquist (muntligen, 2012-05-21) upplever att det finns ett stort behov av någon form av metod för att se till barnperspektivet i den fysiska planeringen. Hon säger också att det finns många metoder som berör de fysiska aspekterna i planeringen, men när det gäller de sociala frågorna saknas det utarbetade metoder och arbetssätt. Detta behövs för att barnperspektivet, liksom övriga sociala perspektiv ska få plats i den fysiska planeringen (Lundquist, muntligen, 2012-05-21). Det verkar finnas en enighet om ett behov av metoder, både som ett arbetsverktyg, men också som ett kontrollverktyg. Risken finns annars att enskilda engagerade personer driver frågorna framåt och att arbetet stannar upp när dessa personer försvinner.

Lenninger (2008, sid 10) skriver att när tjänstemän slutar eller omorganisationer sker finns det också risk att information och kunskap går förlorad. Hon tycker därför att det behövs utvecklas metoder för att erfarenheter där barn varit delaktiga ska finnas kvar. Dessa behöver skrivas ner i dokument och policies, annars finns det en risk att värdefulla kunskaper går förlorade. Larsson (muntligen, 2012-05-07) instämmer i att frågan är hur

erfarenheter från utvecklingsarbete ska tillämpas. Ett projekt kan ge erfarenhet, men det gäller att denna kan sprida sig i organisationen och bli till användning även i kommande projekt.

Det finns som sagt svårigheter att utforma metoder. En metod som är för enkelt utformat riskerar att inte fylla sitt syfte. Metoden behöver därför vara utformad på ett sådant sätt att den ger vägledning och stöd i planeringsprocessen. Risken finns också att metoden används för att låta det se ut som att barnperspektivet finns i planeringen. Politiskt går det att argumentera för att planering med barnperspektiv har skett, men vid närmare granskning är det inte alltid så och metoden ger då upphov till skendemokrati. Flera av mina informanter (Kylin, muntligen, 2012-04-27, Larsson, muntligen, 2012-05-07) har tagit upp detta som ett problem bland annat när det gäller metoden *Barnchecklista*. Informanterna uttrycker skepsis mot en förenklad metod som innebär en enkel kontroll på om barnperspektivet tagits hänsyn till, men som saknar både beskrivning och vägledning till hur detta ska göras. Lundquist (muntligen, 2012-05-21) berättar att vid framtagandet av barnkonsekvensanalysen studeras barnchecklistan, men erfarenheter bland tjänstemän i andra kommuner var att checklistan användes först när projektet var i sitt sista skede och därför inte uppfyllde sitt syfte. Åkerlund (muntligen, 2012-05-07) menar att faran med alla kontrollmetoder är att det lätt går att tro att det bara ska vara att bocka av en lista, när det också måste göras en analys av hur förslaget påverkar barn. Görs inte detta fungerar inte verktyget i sin roll att ta hänsyn till barnperspektivet (Åkerlund, muntligen, 2012-05-07).

Nyström och Tonell (2012, sid 63) skriver att den fysiska planeringsprocessen kan vara komplex eftersom det finns många olika intressen att ta hänsyn till som kan vara svåra att kombinera. Detta kan medför att andra frågor får företräde framför barnperspektivet. För att barnperspektivet ska prioriteras kan det behövas skrivas ner i dokument som reglerar den fysiska planeringen. I Göteborgs Stad finns beslut i budgeten för år 2012 att en barnkonsekvensanalys ska göras i alla beslut som rör barn. Svennberg (muntligen, 2012-05-03) menar att detta gör att frågorna får en tyngd och markeras som viktiga. Hon berättar vidare att den stora satsningen på Barnkonsekvensanalysen visar att dessa frågor är viktiga. Genom att lägga så mycket tid och pengar på att utbilda tjänstemän i metoden ser Göteborgs Stad till att det verkligen finns en grund för att metoden ska kunna användas framöver. Risken för skendemokrati minskar därmed avsevärt.

Flera av mina informanter (Åkerlund, muntligen, 2012-05-07, Svennberg, muntligen, 2012-05-03, Larsson, muntligen, 2012-05-07) tar upp att kunskapsspridning är minst lika viktig som metoder. Utan kunskap blir metoderna inte användbara. Det rör sig både om kunskap om barn och hur man arbetar med barn. Larsson (muntligen, 2012-05-07) pekar på att många som inte har tidigare erfarenhet av att arbeta med barn upplever arbetet med barnkonsekvensanalys är svårt att sätta sig i in, både hur själva verktyget fungerar, men också hur arbetet med barn ska gå till. För att kunna arbeta med barn krävs det kunskap och förmåga att kunna tolka barn (Åkerlund, muntligen, 2012-05-07, Larsson, muntligen, 2012-05-07, Svennberg, muntligen, 2012-05-03). Det är inte bara att börja arbeta med barn och fråga hur de vill att deras fysiska miljö ska se ut. Kylin (muntligen, 2012-04-27) tar upp exempel på när planerare frågar barn vad de vill ha och de svarar "Swimmingpool och McDonald's". Hon menar att i vissa fall har planerare faktiskt lyssnat på sådana synpunkter. Det gäller att vara medveten om att det är annorlunda att arbeta med barn än med vuxna och att ha kunskap om hur barn uttrycker sig för att planeringen ska lyckas.

Kylin (muntligen, 2012-04-27) pekar också på att ”arkitektmetoder” verkar i olika skalor, från den detaljerade skalan till en mer övergripande skala. Hon menar att barn lever och uttrycker sig i den detaljerade skalan och att detta kan ställa till det om planerare ställer frågor till barn utan att vara medvetna om hur barn förhåller sig till omvärlden. Kunskap om barn och om barns platser behövs för att kunna se till barnperspektivet och barns perspektiv i planeringen. Det krävs också kunskap om hur en metod ska användas för att det ska fungera effektivt i planeringen och för att det inte bara ska ses som ytterligare en tung arbetsbörda (Björklid, 2007, sid 104). Lundquist (muntligen, 2012-05-21) berättar att innan implementeringsarbetet med barnkonsekvensanalysen gjordes upplevde många tjänstemän att metoden skulle bli ännu en kunskapsbörda, men när metoden blivit bekant hade inställningen förändrats och metoden kändes inte lika betungande längre. Kunskap om hur den ska användas gjorde att fördelarna med metoden blev tydliga. Syftet med metoden är att den ska systematisera arbetet och göra det enklare att arbeta med barnperspektivet och barns perspektiv (Lundquist, muntligen, 2012-05-21). Det Lundquist pekar på kan vara en viktig ledtråd till varför metoder ibland inte fungerar. Det kan finnas en tröghet i organisationer och även ett motstånd ifrån enskilda tjänstemän att sätta sig in i nya arbetsuppgifter som innebär ett nytt tankesätt. Kunskapsspridning kan potentiellt förändra inställningen i och med att arbetssättet och metoder blir bekanta och kanske inte uppfattas som lika krånglig längre. Holmberg (muntligen, 2012-05-02) pekar på kunskapsspridning även är viktigt för att se till att det inte endast är ett fåtal personer som arbetar med frågan i organisationen. Kunskap behöver spridas både för att kunna utföra arbetet, men även för att lyfta frågorna så att fler har kunskap om dessa. Som exempel har Göteborgs Stad utbildat 120 personer i barnkonsekvensanalysen, vilket gör att frågorna lyfts, men också att fler personer blir kunniga i att arbeta med barnperspektivet och barns perspektiv. Genom att fler personer har kunskap om dessa frågor underlättar beaktandet av dessa aspekter i kommande projekt.

Barnkonsekvensanalysen kan fungera som en instruktionsbok att hålla sig till under planeringsprocessen, men för att barns perspektiv ska finnas med behövs också metoder där barn deltar finnas. Nyström och Tonell skriver (2012, sid 64) att för att planeringen ska fungera behövs ett relevant kunskapsunderlag. Utan kunskap i form av forskning, inventeringar och analyser är det svårt att göra planeringen meningsfull. Metoder för barndeltagande kan ses som ett sätt att skapa ett kunskapsunderlag. När barn deltar skapas analyser över hur en plats fungerar efter barns behov och önsknings. Barndeltagande kan också generera konkreta förslag på förändring av en plats. Metoden arkitekturpedagogik är ett exempel på hur detta kan ske, eftersom arkitekturpedagogen fungerar som en länk mellan barnen och planerarna (Svennberg, muntligen, 2012-05-03). Det går även att peka på den långsiktiga verkan som arkitekturpedagogik ger. Genom att barn får kunskap om den fysiska miljön, har barn en möjlighet att verkligen göra sina röster hörda. I projekt som använt sig av arkitekturpedagogik har planerare upptäckt att barn och vuxna många gånger lämnar samma typ av förslag till förändring. (Cruse, Sondén, muntligen, 2012-05-11). Projekten har även visat att barn har förmåga att tänka på många olika aspekter i planeringen och inkludera andras gruppers behov (Svennberg, muntligen, 2012-05-03). Får barn chans att veta hur den fysiska planeringen går till, kan det vara mindre risk för förslag till förändringar i stil med ”swimmingpool och McDonald’s”. Detta gynnar både barn och planerare. Men framförallt har barn rätt till möjligheten att komma med sina åsikter om den fysiska miljön som vi lever i.

Källkritik

Det kan ifrågasättas om den information jag hittat är fullständig. De metoder och arbetsätt att planera för barn som beskrivs här inte en absolut heltäckande sammanställning av hur det ser ut i Sverige idag. Min avsikt har varit att få en bild av vilka metoder och arbetssätt som finns att tillgå och hur planering för barn bedrivs av myndigheter och kommuner. Det är mycket möjligt att det material som myndigheter och kommuner arbetar med inte finns utlagt på internet, utan är tillgängligt endast för de yrkesverksamma. Det går dock att resonera att det är lite konstigt om myndigheter och kommuner inte lägger ut sitt material på internet, eftersom t.ex. en välarbetad metod eller policy av hur kommunen jobbar med barnfrågor kan ses som reklam för kommunen. Det kan konstateras att det inte finns någon garanti för att det material som finns tillgängligt via internet utgör en rättvis bild över hur kommuner och myndigheter arbetar. Telefonintervjuerna med personer på myndigheter och kommuner utfördes för att kontrollera vilken information som jag kunde ha missat.

Materialet är nästan uteslutande från södra Sverige. Det går att diskutera om detta kan ses som representativt för att ta reda på hur vi i Sverige tar hänsyn till barnperspektivet och barns perspektiv i planeringen. Boverket och Trafikverket är dock nationella myndigheter som berör hela landet. Det kan ifrågasättas om Länsstyrelsen i Skåne län är representativt för hela landet. Anledningen till att valet föll på Länsstyrelsen i Skåne län var att de hade tagit fram en skrift om barnperspektiv i fysisk planering. Därefter har jag hittat flera skrifter från Länsstyrelser i övriga landet som är baserade på denna skrift. Jag antog därför att Länsstyrelsen i Skåne län hade kunskap om barnperspektiv i fysisk planering och eventuellt tagit fram metoder att beakta barnperspektivet. I mina undersökningar har jag försökt söka så brett som möjligt efter material som rör barnperspektivet. Detta har dock oftast lett mig tillbaka de källor jag redan hade hittat, vilket lämnade mig med slutsatsen att det inte fanns mer material att tillgå.

I intervju med Maria Kylin fick jag tipset att ta kontakt med Göteborg Stad eftersom hon uppfattat att det i denna kommun görs ett stort arbete inom barnperspektiv, barns perspektiv och fysisk planering just nu. Maria Kylin kan ses som en expert på området, då hon deltar i flera seminarier och konferenser som rör barnperspektiv och fysisk planering, skrivit en avhandling (2004) som handlar om barnperspektivet i planeringen. Hon har även arbetat med barnperspektiv i kommunalt arbete. Kylin hade inget övrigt material eller personer att rekommendera att ta kontakt med.

Det går att ifrågasätta om de personer jag pratat med är representativa för de myndigheter jag valt att titta närmare på. Hade jag pratat med andra personer hade jag kanske fått andra svar. Urvalet skedde dock utifrån att personernas namn uppkommit i flera dokument som rörde barnperspektivet och barns perspektiv och därför gjordes bedömningen att de var rätt personer att höra av sig till. Personerna jag intervjuade på Göteborgs Stad har varit projektledare för Barnkonsekvensanalysen, projektledare inom Göteborgs Stad för Trafikverket och Boverkets projekt ”Barn och Unga i samhällsplaneringen” och personen som drog igång verksamheten med arkitekturpedagogik. Jag har gjort bedömningen att dessa personer skulle bidra med relevant information för uppsatsen.

Uppsatsen innehåller ganska lite vetenskapliga källor. Jag har haft svårigheter att hitta material skrivet om planeringsmetoder och planeringsmetoder för barn har varit nästan obefintligt beskrivet i den vetenskapliga litteraturen. Därför är källorna till den delen av uppsatsen som rör planeringsmetoder uteslutande hämtade från kommuner och myndigheters hemsidor. Det kan dock ses som logiskt, eftersom myndigheter och kommuner arbetar med dessa frågor och därför kan ha stor kunskap om området. I mina slutsatser har jag också konstaterat att det verkar finnas en eftersfrågan på metoder, vilket kan ge en förklaring till att detta ämne inte finns beskrivet i vetenskaplig litteratur.

Metoddiskussion

Det går att ifrågasätta att jag använt mig av så många muntliga källor i arbetet, men eftersom de material jag hittade på myndigheter och kommuners hemsidor lämnade mig frågor som jag inte tyckte jag fick svar på, upplevde jag att det var nödvändigt att ta kontakt med myndigheterna. Ibland var materialet mer än tio år gammalt och då är det inte säkert att det överhuvudtaget används i planeringen längre. Det ansågs därför viktigt att ta kontakt med myndigheter och kommuner för att ställa de följdfrågor som uppkommit.

Intervjuerna jag gjorde var alla telefonintervjuer, med undantag av intervju av Maria Kylin. Detta gjorde att jag inte kunde spela in intervjuerna. Jag hade dock möjlighet att låta 6 av mina 7 telefoninformanter läsa igenom texten efteråt för att kontrollera att jag inte hade tolkat deras uttalande fel. Jag märkte under intervjuerna att jag ibland ställde ledande frågor och därför har en del information som jag tyckte mig kunnat se mellan raderna i samtalet fått strykas.

Vidare forskning

Det skulle vara intressant att studera hur Göteborgs Stad fortsätter arbeta med barnkonsekvensanalysen. I dagsläget är arbetet i sitt första steg, att utbilda tjänstemän och att sprida metoden. Hur kommer det att gå sen? Kommer barnkonsekvensanalys bli ett effektivt verktyg att se till barns perspektiv i den fysiska planeringen? Det skulle vara spännande att studera hur barnkonsekvensen används i ett praktiskt projekt och om den bidrar till att ta hänsyn till barnperspektivet och barns perspektiv.

Även arkitekturpedagogik som metod som skulle vara givande att studera närmare. Detta är ett relativt nytt fält i Sverige och Göteborgs Stad är den enda kommun i landet som har Arkitekturkonsulenter. Göteborgs Stad har arbetat med metoden i stadsbyggnadsprojekt där möjlighet finns att närmare undersöka hur arbetet bedrivit. I projektet Unga Älvstaden arbetades med en mer övergripande skala, vilket jag upplevt vara en svårighet i arbetet med barndeltagande. För att få en bättre kunskap om barndeltagande i en större skala hade det varit intressant studera hur arbetet gått till i det projektet.

Under arbetes gång stötte jag på metoden *Barnkartor i GIS*. Genom litteratur har jag upplevt att denna metod har varit framgångsrik. Inom ramarna för denna uppsats har

det inte funnits utrymme att undersöka metoden närmare. Detta skulle vara intressant att göra. Barnkartor i GIS är en metod för barndeltagande, men som jag uppfattar det tar, den också steget över mot "planerarmetoder". Detta i och med att barnens deltagande sker i datorprogrammet GIS, vilket är ett program där data lagras och som används i den övriga fysisk planering.

Referenser

Muntliga källor

Foltyn, Anna-Mary, Planhandläggare, Länsstyrelsen i Skåne län, telefonintervju, 2012-05-04.

Holmberg, Martina, Utvecklingsstrateg, Länsstyrelsen i Skåne län, telefonintervju, 2012-05-02.

Kylin, Maria, Universitetslektor, Område Landskapsplanering, intervju, 2012-04-27.

Larsson, Thomas, Utredare, Trafikverket, telefonintervju, 2012-05-07

Lundquist, Ulrika, arkitekt, Stadsbyggnadskontoret på Göteborgs Stad, telefonintervju, 2012-05-21

Sondén, Cruse, Gerd, Arkitekt, Stadsledningskontoret på Göteborgs Stad telefonintervju, 2012-05-11

Svennberg, Mie, Arkitekturkonsulent på Göteborgs Stad, telefonintervju, 2012-05-03.

Åkerlund, Ulrika, Landskapsarkitekt, Boverket, telefonintervju, 2012-05-07.

Elektroniska källor

United Nations Department of Economic and Social Affairs. Divison for Sustainable Development, hemsida, länken Agenda 21 [online], tillgänglig via;
http://www.un.org/esa/dsd/agenda21/res_agenda21_25.shtml [2012-05-08]

Barnombudsmannen, hemsida, länken Om barnkonventionen [online] tillgänglig via;
<http://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/om-barnkonventionen/> [2012-04-12]

Barnombudsmannen (2001) Uppnå kvalitet i beslut som rör barn och unga. [online] tillgänglig via;
http://www.barnombudsmannen.se/Global/Publikationer/Faktablad/Faktablad2_uppna11.pdf (2012-05-22)

Boverkets, hemsida, a, länken Pressmaterial: Nu har vi en ny plan- och bygglag! [online], tillgänglig via;
<http://www.boverket.se/Lag-ratt/Plan--och-bygglagen-blir-ett-ar/Nu-har-vi-en-ny-plan--och-bygglag--/>
[2012-05-16]

Boverket, hemsida, b, länken Den byggda miljön påverkar barns vardagsliv [online], tillgänglig via;
<http://www.boverket.se/Planera/Barn-och-byggd-miljo/> [2012-05-16]

Boverket (2010) Plan- och bygglag (2010:900) [online] tillgänglig via:
http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan-och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900. [2012-05-08]

Länsstyrelsen i Skåne i län, hemsida, a, länken Vårt uppdrag [online], tillgänglig via;
<http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/om-lansstyrelsen/vart-uppdrag/Pages/default.aspx> [2012-05-16]

Länsstyrelsen i Skåne i län, hemsida, b, länken Barnkonventionens genomförande [online], tillgänglig via;
http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/manniska-och-samhalle/manskliga-rattigheter/barnets_rattigheter/Pages/Barnkonventionen.aspx [2012-05-16]

Nationalencyklopedin, hemsida, länken metod [online] tillgänglig via;
<http://www.ne.se/kort/metod> [2012-04-16]

Nationalencyklopedin, hemsida, länken verktyg [online] tillgänglig via;
<http://www.ne.se/lang/verktyg> [2012-04-16]

Rasmusson, B (2003) Ett nytt paradig i synen på barn och barndom- Innebörd, genomslag och konsekvenser i samhällsplaneringen. SOU 2003:127, bilaga 8. tillgänglig via;
<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/2584> [2012-05-21]

Regeringskansliet (2011) Uppdrag att sprida strategin för att stärka barns rättigheter. [online], tillgänglig via;
<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/176536> [2012-05-08]

Regeringskansliet (2010a) Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige, Prop. 2009/10:232. [online], tillgänglig via:
<http://www.regeringen.se/sb/d/12168/a/148701> [2012-05-08]

Regeringskansliet (2010b) Plan- och bygglagen (2010:900) [online] tillgänglig via:
http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan-och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900 [2012-05-16]

Trafikverket, Boverket (2011) Barn och unga i samhällsplaneringen. Delrapport oktober 2011. tillgänglig via;
http://www.trafikverket.se/PageFiles/32021/delrapport_barn_och_unga_i_samhallsplaneringen_201110.pdf [2012-05-21]

Trafikverket, hemsida, a, länken Samhällsplanering [online], tillgänglig via;
<http://www.trafikverket.se/Foretag/Planera-och-utreda/Samhallsplanering/> [2012-05-16]

Trafikverket, hemsida, b, länken Tillgänglighet för barn [online], tillgänglig via;
<http://www.trafikverket.se/Privat/Trafiksakerhet/Barn-i-trafiken/Barn-och-ungdom-vag/Trafikverkets-arbete-med-barnfragor/Tillganglighet-for-barn/> [2012-05-16]

Trafikverket, hemsida, c, länken Barn och unga i samhällsplaneringen [online], tillgänglig via;

<http://www.trafikverket.se/Foretag/Planera-och-utreda/Samhallsplanering/Tatort/Barn-och-unga-i-samhallsplaneringen/> [2012-05-16]

Unicef, hemsida, länken barnkonventionen [online], tillgänglig via;

<http://unicef.se/barnkonventionen> [2012-04-25]

Tryckta källor

Bergman, U & Nordin, K (2007) *Barnkartor i GIS- ett verktyg för barns inflytande i planeringen*. Gröna fakta 4/ 2007. Alnarp: Movium

Bergman, U & Nordin, K (2010) *Guide till barnkartor i GIS- ett verktyg för barns inflytande i stads- och trafikplanering* Uppsala: Institutionen för stad och land nr 1/2010.

Björklid, P (2007) *Barnkonsekvensanalys- erfarenheter och visioner. Vägverksregionernas Barnkonsekvensanalyser- en processutvärdering* Stockholm: Forskningsgruppen för miljöpsykologi och pedagogik.

Boverket (2000) *Unga är också medborgare- om barns och ungdomars inflytande i planeringen*. Karlskrona: Boverket, Stadsmiljöavdelningen

Gummesson, M (2005) *Barnen i vägplaneringen. En kunskapsöversikt*. Borlänge: Vägverket

Göteborgs stad, Nätverket barn och unga i fysisk planering (2011) *Barnkonsekvensanalys, barn och unga i fokus 1.0*. Göteborg: Göteborgs Stad

Halldén, G (2003) Barnperspektiv som ideologiskt och/eller metodologiskt begrepp, *Pedagogisk forskning i Sverige*. Årg. 8, sid 12- 23.

Johansson, E (2003) Att närma sig barns perspektiv- Forskares och pedagogers möten med barns perspektiv, *Pedagogisk forskning i Sverige*. Årg. 8, sid 42-57.

Kvale, S (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Kylin, M (2004) *Från koja till plan: om barnperspektiv på utemiljön i planeringssammanhang*, Diss. Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp.

Lenninger, A (2008) *Barns plats i staden*. STAD & LAND nr 174. Alnarp: Movium

Länsstyrelsen i Skåne Län (2002) Hur beaktas barns intressen i fysisk planering. Malmö: Länsstyrelsen i Skåne Län

Länsstyrelsen i Skåne Län (2006) Barnkonsekvensanalyser i Länsstyrelsens beslutsfattande- vägledande riktlinjer. Malmö: Länsstyrelsen i Skåne Län

Hatteböl, A (2010) I: *Barns rätt till staden- Om arkitekturpedagogik som demokratisk metod i Göteborg*. Red. Svennberg, M, Teimouri, M. STAD & LAND nr 178. Alnarp: Movium, sid 9.

Olsson, T (2010) I: *Barns rätt till staden- Om arkitekturpedagogik som demokratisk metod i Göteborg*. Red. Svennberg, M, Teimouri, M. STAD & LAND nr 178. Alnarp: Movium, sid 10- 14.

Schmidtbauer, P (2010) I: *Barns rätt till staden- Om arkitekturpedagogik som demokratisk metod i Göteborg*. Red. Svennberg, M, Teimouri, M. STAD & LAND nr 178. Alnarp: Movium, sid 19- 22.

Nyström, J, Tonell, L (2012) *Planeringens grunder- en översikt*. Lund: Studentlitteratur

Nyström, J (1999) *Planeringens grunder- en översikt*. Lund: Studentlitteratur

Rasmusson, B (2003) *Barn & Byggd miljö- En kunskapsöversikt*. Barnmiljörådet och Institutionen för byggnadsfunktionslära, Arkitektsektionen, Lunds universitet.

Qyarsell, B (2003) Barns perspektiv och mänskliga rättigheter- Godhetsmaximering eller kunskapsbildning?, *Pedagogisk forskning i Sverige*. Årg. 8, sid 101-113.